

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmæ Virtvtvm, Ac Vitiorvm , Tomus ...

Guilelmus <Peraldus>

Lvgdvni, 1585

De his quæ faciunt ad detestationem huius vitij Pars I. quæ habet nouem capitula.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46161](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46161)

Tu insidiaberis calcaneo illius. Tunc, inquā, omnia se posse presumūt. ¶ Secundò potest homo monere eos ad hoc quòd gratiā eius studeant sibi cōparare: sine cuius auxilio cōverti nō possunt eleemosynas suas largiēdo, orando Deū, & suffragia sanctorum & virorū iustorū implorādo. ¶ Terriò nō possunt moneri ad hoc ne fingant se quin faciāt quòd possunt, etiā aliqua quæ vidētur sibi difficilia. Dñs enim nō vult iuuare eos qui se nō iuuāt: imò quasi fingit se, quia ipsi fingūt se. Vnde Sap. i. Spiritus disciplinæ erugiet nētū. ¶ Item potest sic quari ab eo qui dicit se cōtinere nō posse. Aut vis continere, & non potes: aut potes, & non vis. Si vis & nō potes, infidelis est Deus qui patitur te tētrari supra posse tuū. Præterea nōne credis q̄ omnia possis cū eo qui omnia potest? Sicut vulgariter dicit qui non habet nisi quinque solidos, Ego & rex habem⁹ centū millia marcarū. Nō potest parū esse illud posse, cuius defectū posse diuinū paratum est supplere. Si autē potes & nō vis, inexcusabilis es. ¶ Vltimò potest quari à tali, an possit aliquo tēpore cōtinere. Quòd si dixerit sic per mēsem: ostēdendū est ei quòd potius sperare debet q̄ sequenti mēse contineat quā mēsto. Primò, quia cōsuetudo iuuabit eū. De qua Tullius: Optima forma viuēdi est eligēda, quā iocundā reddet assuetudo. Poēta: Quod male fers, assuesce, fetes. Præterea sperare debet Deum esse paratiorem ad iuuandum, quum postquā per mensem pro amore eius cōtinuerit quā ante, si tamen ex corde instāter hoc petierit. Itē quā ipse nō sit securus de vita nō dico per mēsem, sed nec per vnā horā, qua ratione sperat se accepturū à Deo vitā, eadē debet ipse sperare se accepturū virtutem seruiēdi Deo in vita illa, nec debet disponere se seruiturū diabo lo in vita q̄ nondū habet. Nō debet similis esse operario ebrioso & lasori, qui prius obolum perdit, quā illum lucratus sit.

TRACTATUS IIII.

De Auaritia.

De his que faciunt ad detestationem huius vitij PARS I. que habet nouem capitula.

De ordine dicendorum in isto tractatu. Et quòd natura dissuadeat Auaritiam. CAP. I.

OST vitiū Gulæ & Luxuriæ dicemus de vicio Auaritiæ: quia tractatus de vicio isto vtilior est prædicationi, quā tractatus aliorum vitiorum, hunc enim ordinē tradit Ber. vt id prius, quod maturius ad salutē. De quo vitiō hoc ordine dicemus, Primò dicemus de his quæ

faciunt ad detestationem huius vitij. Secūdo, de speciebus eius. Terrio, de his quæ fouēt aliquo modo auaritiā in cordibus hominū. Quarto, de remediis contra vitium illud. Quinto, tangemus de prodigalitate, quæ est vitium contrariū auaritiæ. Intelligim⁹ autē auaritiā in hoc loco, indebitum amorem pecuniæ. ¶ Primò autem facit ad detestationem auaritiæ hoc, quòd natura dissuadet nobis vitium istud, & quodāmodo est contra naturam. Voluit enim natura terrā infimā esse inter creaturas, & à pedibus omnium cōculcari, docēs nos in hoc absque dubio q̄ debemus cōculcare pedibus mentis terrena ista, & contēnere. Quale verò est hoc, quòd homo Deo & creaturis omnibus præponat creaturam illā quā natura omnibus creaturis voluit postponi? Ad significandū diuitias cōculcādas esse & contēnendas, primitiu de ecclesia cælitus edocti, pretia domorū & agrorū suorum ponebant ad pedes Apostolorū, vt legitur Actū 4. Vnde in fine eiusdem capituli, vbi dicitur quod Ioseph attulit pretiū agri sui quā vendiderat, & posuit ante pedes Apostolorum: dicit Gl. Docet calcandum esse aurū q̄ subdit pedibus apostolorum. Præterea cum anima secundum naturā sublimior & purior sit cælo tanquam Deo similis, exaltata debet esse à terrenis istis, sicut exaltatur cæli à terra. Vnde sicut valde mirabile esset & quasi cōtra naturā si cælum adhereret terræ: sic quasi contra naturā est eū auaritia animā terrenis adherere facit. Item anima cælū spirituale est. Dei enim habitaculum est. De quo cælo dicit Ber Nō mirū si libenter inhabitat cælum hoc dominus Iesus, quod vique nō quomodo ceteros dixit tantū vt fioret, sed pugnavit vt acquireret, occubuit vt redimeret. Cōparatione huius cæli, vocat Dñs cælum materiale desertum. Lucā 15. Nōne dimittit nonagintanouē in deserto? quāta verò peruersitas est cælū vel terra implere, vel ei terrā supponere? Quis locus terræ in cælo vel sit per cælū? hāc tamen peruersitatē vult auaritia facere.

De duodecim maledictionibus, quas facit sacra scriptura auaris.

C A P. I I.

Secūdo faciūt ad detestationē huius vitij maledictiones quas facit sacra scriptura auaris. De quibus ponemus has duodecim quæ sequuntur. Esa. 5. Væ qui coniūgitis domum ad domū &c. Et eiusdem 32. Væ qui prædaris, nōne & ipse prædaberis? Habacuc 2. Væ qui cōgregat non sua. Et in eodem, Væ qui cōgregat auaritiā malam domui suæ. Amos 6. Væ qui opulenti estis in Siō. Et in eodē: Væ vobis qui dormitis in lectis eburneis. Et Luc. 5. Væ vobis diuitibus. Et Iac. 5. Agite nunc diuites: plorate v lulā-

tes

tes in miseris quæ eueniēt vobis. In epistola Iudæ, Væ his qui in viam Cain abierunt. Principiū malitiæ Cain fuit avaritia : vnde in viam Cain abeunt, qui sequuntur avaritiā. Et Apoc. 8. Væ væ væ habitātibz in terra. Ad modū talparum sunt auari. Et Aug. Væ illis qui viuūt vt augeāt res perituias vnde æternas amittūt. Idem: Maledictus dispensator auarus, cui largus est dñs. Si scires aliquem sanctū maledixisse ei qui aliquē cibum comederet, vix auderes eum comedere: quomodo ergo auarus audet cōtingere diuitias amore, quū amatoribus carū sacra scriptura quæ ex ore Altissimi prodiit, vt legitur Eccl. 23. tot maledictiones ponat?

De quatuor testimonijs Sacre scriptura, quibus ostenditur magnitudo huius vitij.

C A P. III.

Tertiò faciunt ad detestationem avaritiæ: testimonia Sacre scripturæ, quæ ostendunt magnitudinē huius vitij. De quibus ponemus quatuor tātūmodo. ¶ Primū est Eccl. 10. vbi dicitur: Avaro nihil est scelestius, id est, nullū scelus maius est avaritia : etiam scelus Iudæ non videtur maius fuisse scelere auari, quantum ad hoc quod Iudas Deum dedit pro triginta denariis: sed auarus quandoque dat eum pro vno denario, & quādoque pro nihilo, quum non timeret periuriū incurrere, vt denariū vnum lucretur, & quandoque non luatur vnū denarium, quādoque nō vedit illud pro quo periuriū incurrit: & in veritate peccatū Iudæ fuit avaritia vel ex avaritia. ¶ Secundum testimonium similiter est Eccl. 10. vbi dicitur, Nihil iniquus est, quā pecuniā amare. Hic enim animā suam venalem habet, quoniam in vita sua proiecit intima sua. ¶ Quā iniquus sit amās pecuniā, manifestari potest. Primò per hoc, quod statera estimationis suæ iniquissima est. Plus enim in ea ponderat obolus, quā Deus, & quā anima ipsius auari, & quā regnū æternū. De hac statera legitur Osee 12. Chanaan in manu eius statera dolosa. Chanaā interpretatur, negotiator. Hæc est statera dolosa quæ abominatio est apud Deū, de qua Prou. 11. Et bene dicitur abominatio esse, quia nō ponderat ibi nisi temporalia. quæ Apostolus Philip. 3. stercorea reputabat, quæ nō demississet spiritus sanctus decipi in sua estimatione. Secundò potest ostendi iniquitas amātis pecuniā, per hoc quod in eo non est equitas illa quæ est tam in creatore quā in cæteris creaturis: Creator enim cōmunicare vult & se & sua. Similiter creaturæ suæ cōmunicant: vt sol cōmunicat lumē suū, & ignis calorē, & arbores fructus suos. Vnde Aug. Iudiciū maximum diuinæ bonitatis est, quod quælibet res cogitur dare seipsam. Auarus verò communicare nō vult sua nisi eum à morte cogi-

tur. Nec etiam tunc frequenter, imò abscondita putrefiūt, creatura vna defectū alterius supplere cupit. Vnde natura nihil vacuū patitur: avarus verò nō curat defectus proximi sui supplere.

¶ *Quod avarus iniquus sit in Deum, in se, in proximum, & in inferiores creaturas.*

TERTIO ostenditur iniquitas avari, per hoc quòd ipse est iniquus in Deum, & in seipsum, & in proximum, & in inferiores creaturas. In Deum iniquus est, quia bona sibi commendata Deo ad dispēlandū, proditiose sua facit. Diuites enim dispensatores sunt diuitiarū Dñi. Vnde Apostolus 1. Corin. 4. Sic nos elimet homo vt ministros Christi, & dispensatores misteriorum Dei. Iniquus est in Deū, quia vilissimā creaturā ei prapōnit. Iniquus est etiā in Deū, quia inde hostis Dei efficitur. vnde amplius cum amare debuit: scilicet propter bona huius mūdi, quæ Deus sibi cōtulit. ¶ Iniquus in seipsum est, Primò quia seipsum inimicis suis vedit. Valde iniquus reputaretur aliquis q̄ proximū suū inimicis suis capitalibus venderet. Sed iniquior valde reputaretur, qui cognatū vel fratrem vderet. Iniquissimus qui patrē, qui plus amare deberet. Sed multo iniquior videtur esse reputandus ille qui seipsum vendit, cū amplius seipsum debeat amare qui patrē. Hæc causa innuitur cū sequitur in verbo proposito, Eccl. 10. Hic enim animā suā venalē habet. ¶ Secūdo iniquus est avarus in seipsum, quia se euiscerat. Vnde Dauid, Tabescere fecisti viscera animam eius. Valde crudelis reputaretur, qui ventrem patris sui gladio transuerberaret, & viscera proiceret: quomodo ergo iniquus non est, qui seipsum quem debet amplius amare, euiscerat: quod est desperare se. Desperatio enim maius peccatū est cæteris. Ad hoc pertinet q̄ legitur in verbo Eccl. proposito: Proiecit in via sua intima sua. ¶ Tertio iniquus est in seipsum, quia amat ea quæ tot mala sibi faciūt: vt patebit inferius. Amat spinas diuitiarum, in quibus cōburēdus est. Vnde Prou. 1. legunt de avaris, Ipsī cōtra sanguinē suū insidiātur, & molūtur fraudes cōtra animas suas. ¶ Iniquus etiā avarus est in proximum, quia sibi retinet quod pauperibus erogare debuit. Sicut eleemosynarius alicuius principis vel executor alicuius testamēti iniquus est, si ea quæ deberet distribuere pauperibus sibi retineret. Iniquus est etiā in proximum qui quasi occidit eū, cū fame eū permittit perire, cū potest subuenire. Vnde scriptū est, Palce fame morietur q̄ si nō paueris, occidisti. Vnde Ecc. 34. Panis egentium, vica pauperū, qui defraudat illū, homo sanguinis est. Præcipue autē iniquus est avarus in eos, quos amplius debet amare: scilicet in filios,

filios, quibus materiam incendij congregat infernalis, quibus molam alivariā ad colla suspendit, qua demergentur in profundum inferni, quos amore diuitiarum quasi ad collū posito quodā fine hostibus infernalibus tradit. Iniquus est auarus in vxorem & in totam familiam suam quā strangulat, dum eos facit consentire peccato vsurarum in creaturas vero inferiores iniquus est auarus, quia recludit eas in carcere custodia sua, vbi eas putrefcere facit. Vnde Iac. 5. dicitur auaris, diuitia vestrae putrefactae sunt vestimenta vestra a tineis comesta sunt. Aurum & argentum vestrum aruginauit, & arugo eorum erit vobis in testimo- nium, & manducabit carnes vestras quasi ignis.

¶ *Quod auaritia sit idololatria. & auarus idololatra.*

TERTIUM testimonium est ad Ephes. 5. vbi dicitur quod auaritia est idolorum seruitus. vbi dicit glossa: Avari Deus est nū- mus. Auarus est similis latroni minus bona pro melioribus com- mutati, donec inuentus est & cōprehensus. Agris dant à medicis cū- sta quae desiderant. Sen. Nūquā auarus bene facit, nisi cū moritur. Aug. Nemo habet iustū lucrū sine iusto dāno. Vbi lucrū, ibi & dā- nū: lucrū in arca, dānū in cōsciētia. Tollit vestē & pdit fidē. Ac- quirat pecuniā, & pdit iustitiā. ¶ Quod autē auaritia sit idolola- tria, vel Dei negotiatio, potest ostēdi multipliciter. ¶ Primo p hoc ostēdit illud Mat. 6. Nō potestis Deo seruire, & māmonae. dicit gl. Diuitiis seruire, Deū negare est. Duobus modis potest nega- re aliquis dominū alienū principis, vel dicendo. Ego nō reco- gnosco vos esse dñm meū, nec aliquid teneo à vobis. Si scitē vos esse dñm meū, vel aliqui me tenere à vobis, libenter soluerem vobis censum vel seruitiū vestrū. Item dicendo, bene cognosco quod debetis esse Dñs meus, & censum debeo vobis, sed nihil soluam vobis: & hic modus negandi magis est contumeliosus Dño. Sic d. fert negatio qua mali Christiani negāt Dñm Deū, ab illa qua Gentiles negāt eū. Multi enim Gentiles sunt, qui Chri- sto libenter seruirent, si scirent eum esse Dominū suum: sed solū propter hoc censum seruitij sui ei non reddūt, quia eius domi- nū non agnoscent: sed Christiani bene agnoscent eū esse Do- minū suū, & tamen seruitij censum nolunt ei reddere, maiorem contumeliā faciētes ei, quā Gentiles, quia scienter hoc faciūt. Se- cūdo potest ostēdi per hoc quod Deus praecipit auaro vt nomē eius nō assumat in vanū Exo. 20. Er ex alia parte nūmus vn⁹ quē lucrari cupit, praecipit ei vt nomē Dei assumat in vanū: & ipse po- tius obedit nūmo, quā Deo, indubitanter ostendens se magis esse seruitū nūmi, quā Dei. Obediētia enim ostēdit quem aliquis

verē

vere reputet dominum. Vnde dominus Luc. 6. Quid vocatis me domine, domine, & non facitis quae dico? Eccl. 10. Pecunia obediunt omnia. Tertio, potest ostendi per hoc, quod avarus creaturam adorat interiori adoratione. Adorare enim aliquid, est summum honorem ei exhibere, vel diuina maiestatem ei profiteri. Verum, vero facit avarus. Si enim occurrant ei duo, quorum alterum credat habere Deum, alterum diuitias, maiorem honorem exhiberet diuitiis in diuites, quam Deo in alio. Hanc idololatriam insinuat nobis Salomō in Prouer. dicens: Multi colunt personam potentis &c. Coli ad Deum pertinet. In potente coluntur diuitiae per se diues vero per accidens. vnde quidam dominus: Nūmi nobis hoc praestant honores. Maiestatem etiam diuinam proficitur avarus creaturae. Maiestas enim est quod signatur per hoc aduerbiū summē, cum dicitur summē bonus, vel summē potens, vel aliquid simile. Facto autem proficitur avarus illud summē bonū quod summē diligit, & praeter ceteris charū habet: & sic diuinam maiestatem proficitur avarus illi creaturae quam diligit amplius quam Deum. Praeterea cum trāsit, ante pulchram vineam vel domū, caput cordis inclinat ei. Inclinatio animi est amor, sicut dicit Dionysius. Interius ergo talem reuerentiam exhibet avarus vineae vel domui, qualem verus fidelis exhibet Deo in imagine Crucifixi vel beatae Virginis. Quarto, potest ostendi per hoc, quod avarus illa tria dat creaturae quae proprie Deo danda sunt: scilicet fidem, spem & amorem. De fide satis potest ostendi, quia ipse melius sentit vel credit de diuitiis quam de Deo. Credit enim quod necessaria debet habere si diuitiis seruerit, & credit se fame perire, si Deo seruerit, quasi Deus possit minus vel minus velit seruientes suos remunerare quam diuitiae. Duabus de causis accidit quod aliquis non prouidet ei quae sibi videt fideliter seruire: vel quia non potest, vel quia nō vult: quarum neutra potest esse in Deo, cum sit omnipotēs, & summē bonus. Spem etiam ponit avarus in diuitiis suis, quod quodammodo de Deo desperare est. vnde Aug. De Deo desperare est spem in creaturis posuisse. Amorem etiam ponit ibi quem in Deo deberet ponere faciens inde Deū suū. vnde Aug. super epistolā ad Phil. Hoc ab homine colitur quod praeter ceteris diligitur. Quinto hoc potest ostendi auctoritate Hieronimi dicentis ad Rusticū monachū: Aestimato male pondere peccatorū, leuius alicui videtur peccare avarus, quam idololatra: sed non mediocriter errat. Non enim grauius peccat qui duo grauius proicit super altare Mercurij, quam qui pecuniā auarē cupit, & inutiliter congregat. Ridiculum videretur quod aliquis iudice

iudicetur idololatra, qui duo grana thuris offert creaturæ quæ Deo debuit offerre: & ille non iudicetur idololatra, qui totum seruitium vitæ quod Deo debuit offerre, offert creaturæ. Ad idē facit illud verbum Osee 10. Secundum multitudinem fructus sui Israël multiplicauit sibi altaria, iuxta vbertatem terræ suæ: exuberavit simulachris. ¶ Quartum testimonium est, illud verbum quod legitur 1. Tim. 6. Radix omnium malorū est cupiditas. Alia litera habet, Radix omnium malorū est auaritia. Ad auaritiam ergo quasi ad radicem omnium malorū præcipue adhibenda est securis prædicationis. Frustra laboratur in extirpatione malorum si rami amputantur, & radix ista relinquitur.

Quod grauis infirmitas sit Auaritia. C. A. P. III. I.

¶ Quarto facit ad detestationem auaritiæ hoc quod inter infirmitates spirituales ipsa est pessima, vel vna de peioribus. Vnde Eccl. 5. Est infirmitas pessima quā vidi sub sole, diuitiæ cōseruare in malū domini sui. Peteūt enim in avaritione pessima. Inter infirmitates quedā sunt bonæ, quedā sunt malæ. Bonæ sunt infirmitates corporis: quod ostenditur per hoc, quod à summo bono, id est, à Deo, & quod dantur à patre amantissimo, & per hoc quod sunt vt cocturæ factæ in minus nobili parte hominis ad sanandum partē meliorem, scilicet animā. Meliora sunt, vt ait Salomō vulnera diligentis, scilicet Dei, quā fraudulenta oscula odientis, scilicet mundi. Vulnera diligentis cocturæ sunt vt medicinalia: sed oscula odientis sunt vt morsus serpentini, vel venenati vel oscula Iude proditoris. Dicit enim mundus iste dæmonibus, Matth. 26. Quicumque osculatus fuero, ipse est tenete eum. Infirmitates verò malæ, sunt infirmitates spirituales, scilicet peccata mortalia: quod potest ex hoc ostendi quod sunt infirmitates ad mortē, & ad æternā mortem: & ex hoc, quod medicum, scilicet Dei filium oportuit venire de tam longinquis partibus ad curationem earū: & ex hoc quod tantas expensas oportuit fieri pro curatione earum: Filius enim Dei se expendit ibi. Vnde Bern. Ex consideratione remedij petenti mei æstimo quantitatem. Filius Dei iubetur occidi, vt vulneribus meis pretioso sanguinis istius ballamo medeatur. Agnosce homo quā graua sint vulnera illa pro quibus necesse est Christum domini vulnerari. Inter infirmitates spirituales pessima vel grauissima est infirmitas auaritiæ quantum ad multa.

¶ *Quod in xij. grauitas huius infirmitatis potest ostendi.*

¶ *DE DECIM* verò sunt ex quibus potest ostendi grauitas huius infirmitatis. Primū est, eius diurnitas. Cuius diurnitatis duæ sunt causæ: scilicet abūdantia materiæ & durabilitas. In materia huius

huius infirmitatis est fere totus mundus. Vñ cū difficultate valde magna euacuetur perfecte materia ista à corde hominis ut scilicet homo omnia temporalia perfecte cōtemnat: materia etiā huius infirmitatis durabilior est quā materia luxuriæ. Mulier enim quā aliquis amat, potest mori vel deformis fieri: & sic cessante materia cessat infirmitas luxuriæ in homine. Sed terra quā amat avarus plus durabit, quā ipse: & ideo infirmitas illa erit diuturna propter cōsimiles causas: est diuturna & aliqua infirmitas corporalis propter abundantiam materiæ & cōpactionē. Secundū est, cōtinuitas huius bonitatis. Fornicator quādōq; nō fornicatur semel in mēse: avarus verò quasi cōtinuē laborat. vnde Eccl. 4. Vnus solus est & secundū nō habet, nō filiu, nō fratrem, & tñ laborare nō cessat. Et eiusdē 2. Cūcti dies eius laboribus & cūctis pleni sunt. Tercū est, afflictio acerba, quā habet infirmus illa. Affligit autē in hac infirmitate grauius sollicitudo, quā est in cōseruādo. Ad quod pertinet quod dictum est in verbo proposito. Diuitia cōseruata in malū dñi sui. Grauius verò affligit labor in acquirendo. vnde 1. ad Timo. 6. post illud verbum, radix omnium malorum est cupiditas. subiūgit Apostolus, Quā quidam appetentes errauerunt à fide, & interuenerūt se doloribus multis. Grauius verò affligit dolor in amittēdo. Et ad hoc pertinet quod dictū est in verbo proposito. Perent enim in afflictione pessima. Tunc enim pessime affliguntur, cū diuitia eis pereūt. Vñ Poëta: Plorat enim lachrymis amissa pecunia veris. ¶ Quarta est, vniuersitas huius infirmitatis. Auaritia enim nō parit lenem nec iuuenem: imo secundū verbū Propheta, A maiore vsq; ad maiorem omnes auaritiæ studēt. Vix est puer septēnis quin cupidus sit, & furetur denarios matri suæ. De peccato luxuriæ expectat pueri duodecimū annū vel decimū quartū. Itē peccatū luxuriæ senio senescit in aliquibus: sed de auaritia dicit auctoritas, quod cū cetera vitia in senibus senescāt, sola auaritia nō senescit. Sapiēs: Cū senes ad omnia alia rectius ceteris sapiāt, ad solam auaritiā desipiūt. Senec. Mōstro similis est senis auaritia. Quod multum est quā via deficiente viaticū augere: Auaritia etiā non parit infirmis, nec sanis. Peccatū luxuriæ ad modicā infirmitatem corporalē facit. Infirmitas enim grauis sobriam reddit avaritiam: vñ legitur Eccl. 31. Sed auaritia tūc interdū augetur. Avarus enim tūc avarus amplius suas diuitias, quas iam habet, quia laborare nō potest in acquisitione aliarū diuitiarū. Auaritia etiā non parit nec literatis, nec idiotis: multi sunt viti literati qui fornicari dignaretur, qui tamē valde avari sunt. ¶ Quintum

per quo
caletis
pericul
ti paup
dicant
dies d
melū i
nis: in
Dei. ¶ S
medico
non fac
sunt ten
stem m
mus Lu
debant
dotū in
hanc in
nis ex v
potest r
solam a
ebrieta
infirmit
beret a
firmata
runt san
Se nem
tate ad

D v
auarita
est caci
Vnde d
finyans
De hac
fuit exc
eius cec
hui? m
Ba, quā
ralia ist
lech rex
tum suc

per quod potest ostendi grauitas huius infirmitatis est hoc, q̄
 cælestis medicus primò volens occurrere huic infirmitati quàm
 periculofiori, primū cōsiliū dedit cōtra eam, Matt. 5. dicens: Bea-
 ti pauperes spiritu, &c. ¶ Sextum est hoc, q̄ quasi ad mortē iu-
 dicauit eā tantus medicus. Matt. 19. dicēs, Amē dico vobis: quia
 diues difficile intrabit in regnū cælorū. & pōst: Facilius est ca-
 melū intrare per foramē acus, &c. Nō dixit hoc de peccato car-
 nis: imò dixit, Meretrices & publicani præcedent vos in regnū
 Dei. ¶ Septimū est hoc, q̄ ista infirmitas abstulit finaliter tāto
 medico vnum de illis quos ipse acceperat in cura, s. Iudam. Hoc
 non facit ambitio vel aliud peccatū, licet de ambitione pluries
 sint tentati apostoli. ¶ Octauum est hoc, q̄ auaritia irritat cæle-
 stem medicū, & ad vltimum ipsum interfecit. De primo habe-
 mus Lucē 15. Audiebāt hæc verba Pharisei qui erāt auari, & irri-
 debant eū. Aliud manifestum est, quia auaritia Iudæ, & sacer-
 dotū interfecit eum. ¶ Nonū est hoc, q̄ cælestis medicus cōtra
 hanc infirmitatē tantam purgationē indixit, dicēs Luc. 14. Om-
 nis ex vobis qui non renunciauerit omnibus quæ possidet, non
 potest meus esse discipulus. Cōtra gulam non tantum dixit, sed
 solum admonuit, ne corda discipulorum grauaretur crapula &
 ebrietate. ¶ Decimū est hoc, q̄ ecclesia in principio cōtra hanc
 infirmitatē ita strictam diem obseruari voluit, vt nullus ha-
 beret aliquid proprium. ¶ Vndecimū est hoc, q̄ multi hac in-
 firmitate laborant, qui nesciunt se illa laborare, & ideo nō qua-
 runt sanitatem. Seneca: Initiū salutis est cognitio peccati. Idē:
 Se nemo auarum intelligit, nemo cupidum. Ideo cum difficul-
 tate ad sanitatem peruenimus, quia nos ægrotare nescimus.

¶ *De septem infirmitatibus quæ sunt in auaro.*

DVODECIMVM est varietas infirmitatū quæ infirmitatē
 auaritia sequuntur. De quibus septē ponemus. Quarum prima
 est cæcitas, quæ est figurata, Io. 9. per cæcitatē illius cæci nati.
 Vnde dominus volēs illuminare eū, linxit oculos eius luto: in-
 sinuans esse causam cæcitatē illius lutum temporalium illorum.
 De hac cæcitate legitur similiter Tob. 2. vbi habetur q̄ Tobias
 fuit excæcatus stercorebus calidis hirundinū quæ super oculos
 eius ceciderūt. Hirūdo garrula & depicta, significat felicitatem
 hui⁹ mūdi, quæ est quadam pulchritudine depicta & tumultuo-
 sa, quæ calida stercorea proicit super oculos cordis: id est, tēpo-
 ralia ista quæ exurunt corda hominū. Gen. 20. legitur q̄ Abime-
 lech rex Geraræ dedit Saræ mille argenteos in velamen oculo-
 rum suorum, & super illud Psal. Mane astabo tibi, & videbo: di-
 cit

cit glos. Deum non videt qui temporalibus adheret. ¶ Secūda infirmitas est, febris quæ figurata potest esse per febrem à qua dominus curauit filiū regni. De qua legitur Io. 4. Auar⁹ febrile distemperantiā patitur, cuius tremorē habet cū trepidat vbitrepidandū nō esset. Seneca: De ipso videt regē, & æstimat pradonem: videt pauperē, & æstimat furē. Ad tremorem huius febris pertinet quod legitur Iob 15. Sonitus terroris semper in auribus eius: & cū sit pax, insidias suspicatur. & in Psal. Posuisti firmamentū eius formidinē. & Esa. 24. Formido, & fouea, & laqueus super te, qui habitator es terræ. Habitator terræ est avarus, qui est quasi talpa. Aestuat autem avarus ex febre ista, cū irascitur ex amissione diuitiarū suarum. ¶ Tertia infirmitas est, manus ariditas, de qua legitur Mat. 12. Extende manum tuam, ait dominus habenti manū aridā, & extendit, & restituta est sanitas sicut altera. Manū aridam habet avarus, dum per largitionem elemosynarū non valet pauperi extendere. ¶ Quarta infirmitas est illa à qua quis dicitur lunaticus: de qua legitur Matthæi 17. Domine miserere filio meo, quia lunaticus est, & mala patitur, & saepe cadit in ignē, & crebro in aquam. Avarus saepe cadit in ignem iræ, & crebro in aquam voluptatis. Potest autem vocari lunaticus, quia regitur secundū sapientiā huius mūdi: quæ per lumē lunæ intelligitur, quæ lucet de nocte. Sapientia huius mundi solū lucet de nocte præsentis vitæ. Cū post præsentem vitā illuxerit sol iustitiæ, bene apparebit quod sapientia huius mundi stultitia sit. ¶ Quinta infirmitas est, inclinatio ad terram. De qua Lucæ 14. Et ecce mulier quæ habebat spiritum infirmitatis annis xvij. & erat inclinata, nec poterat sursum respicere. Secundum sacros expositores, ista infirmitas est amor diuitiarum quæ hominem bestiam reddit interius, vt ad terram respiciat qui ad celos respicere debuit. Vnde Dauid: Oculos suos statuerunt declinare in terram. Bern. quid indecētius quā curuum recto corpore gerere animū? Idem: Indignè corpus humanum inhabitat brutus & bestialis spiritus. ¶ Sexta infirmitas est, respirandi difficultas vsque ad suffocationem. vnde Mat. 13. Sollicitudo seculi istius & fallacia diuitiarum suffocat verbum. vbi dicit gl. Sollicitudo huius seculi dum bonum ad cor intrare nō sinit, quasi aditum vitalis status claudit. ¶ Septima infirmitas est, hydrophus. De qua Lucæ 13. Ecce quidam homo hydrophus erat ante illum, &c. Assimilatur autem avarus hydrophico in inflatione, & fetido anhelitu, & siti insatiabili. Inflationem possumus referre ad superbiam quæ comitatur diuitias. Vnde super illud 1. ad Tim

Tim
cit Gl
postu
comi
non s
ferr
suis.
Pron
guisu
ipse d
eum
dicen
tinet

Pe
¶ Pri
capac
rum s
nō su
qui d
quia
est fir
ne na
tē inf
suratu
eo qu
nō ob
eas g
pecu
ficiat
niam
bonu
quæ p
essē
cessit
ideo
men
desid
&c. C
pote
dimi

Tim

Timot. 6. Diuitibus huius seculi præcipe, nõ sublimè sapere, dicit Gloss. Aug. Vermis diuitũ superbia est, vel istã inflationem possumus referre ad ventris ingluuiem, quæ interdum diuitias comitatur. Illi enim cui sufficiebat vnũ seculũ cũ pauper erat, non sufficiũt tria cũ diues factus est. Fætorẽ verò anhelitus referre possumus ad cõsilia corrupta quæ dat auari familiaribus suis. ¶ De siti verò auari planum est, q̃ est insatiabilis. Vnde Proner. 30. Sanguisuga duæ filia sunt, dicentes, Affer, affer. Sanguisuga diabolus est sanguinẽ peccati semper sugens & sitiens. Ipse dũ in humilitate mansit fuit angelus: superbia verò fecit eum sanguisugã. Ipsius verò duæ sunt filia avaritia & luxuria, dicentes semper, Affer, affer. Ad eandem insatiabilitatem pertinet quod legitur Eccl. 5. Auarus non implebitur pecunia.

¶ *Quare avarus diuitiis non satietur.*

POSSUNT autẽ assignari septem causæ huius insatietatis. ¶ Prima est, animæ capacitas: quia secundũ sanctos, animã Dei capacẽ nihil minus Deo implere potest: vnde quũ orbis terrarum sit ante Deũ, quasi gutta roris antelucani, vt legitur Sap. 11. nõ sufficit implere cor hominis vnus Exemplũ de Alexandro qui dixit: Mundus vni nõ sufficit homini. ¶ Secunda causa est: quia cupiditas est infinita, pecunia verò quantũcũq; magna sit, est finita. Senec. Naturalia desideria finita sunt ex sancta opinione nascẽtia: innaturalia verò vbi desinãt nõ habent. Cupiditate infinitã dicimus: quia nullo fine mẽsuratur, vel fine tali mẽsuratur, qui in præsentĩ non obtinetur. Nullo fine mẽsuratur in eo qui solũ vult habere diuitias, vt habeat. Fine, qui in præsentĩ nõ obtinetur, mensuratur in eo qui ideo vult eas habere, vt per eas gratiam & gloriã huius mũdi sibi acquirat: vel qui tantũ de pecunia vult habere, vt necessitati quæ possit sibi accidere, sufficiat. Nullus enim vnquã in mũdo isto habuit gratiam & gloriã apud omnes, etiã ipse filius Dei: imò alij dicebãt de ipso, bonus est, alij dicebant non, sed seducit turbas. Necessitati autẽ quæ potest accidere nõ sufficere etiã quæ sunt, sed necessaria essent quæ possunt esse. Sed qui mensuraret desideriu suũ necessitati præsentĩ, pauca sufficerent. Sic mensurant animalia: & ideo pauca eis sufficiũt. Senec. Quibus nihil deest, feris in alimentum sollicitudo sua sufficit. Sic docet nos Apostolus, vt nos desideria nostra mẽsuremus. 1. ad Timot. 6. Habentes alimenta, &c. Cum pecunia quantacũque sit finita, cupiditas infinita, non potest pecunia via aliã adæquari ei nisi cupiditas finiatur, & sic diminuat. Vnde nõ est aliã via cupido perueniẽdi ad satietatem.

Gg

tem, nisi rescindendo desiderium suum. Vnde Sene. Si viste diuitem facere, non pecunia est adiciendum, sed cupiditati detrahendum. Tertia causa quare avari desiderium non satiatur, est hæc, quod quæ pars cibi apponitur semper venter efficitur. Verbi gratia. Avarus si habet nouam frumentum, statim condit nouum horreum. Si habet nouam vaneam, condit nouum dolium, & tamen facit, ut cui prius deerat horreum, vel dolium, modò desit vinum vel frumentum. Quarta causa est hæc, quod bona quæ avarus acquirit, quid vacui secum alterunt. Sicut enim homo habet aliquem defectum, sic & alia creatura. Vnde cum auro & argento venit defectus clavis & seræ. Vineam habet defectum cellarum, doliorum, & aliorum multorum quæ secum affert; venit enim necessitas plura expendendi cum diuitiis. Vnde Ecclesiast. 5. Vbi multæ opes, & multi qui comedunt eas. Et sic verum est, permultis illos indigere, qui per multa possident, ut dicit Boet. Et sicut dicit Seneca. Altera cupiditatem ex fine alterius trahitur. Idem: Cõgregetur in te quicquid multi diuites possident, ex his maiora cupere dicent. Et super illud 1. ad Tim. 6. Quam quidam appetentes, errauerunt à fide: dicit Glo. Qui pecuniam appetit, capere cupit. Qui vult sitim cupiditatis suæ diuitiis sedare, similis est illi qui vult sitim corporalem extinguere salis aquam bibendo. Aqua salis ex eo quod aqua nata est sitim extinguere, & eo quod salis nata est eam prouocare. Sic diuitia in quantum aliquem defectum suppleant, sitim sedant: in quantum verò multos defectus secum alterunt, sitim prouocant. Quinta causa est, quod hæc cupiditas est quasi ignis. Vnde Eccl. 23. Anima calida quasi ignis ardens. Et Prouer. 30. Ignis nunquam dicit, sufficit. Ignis verò non extinguitur ex appositione lignorum siccorum, sed augetur. Secundum enim ligna sylvæ exardescet ignis, ut dicitur Eccl. 23. Sic nec cupiditas extinguitur ex appositione diuitiarum, sed augetur. Crescit enim amor nisi quantum ipsa pecunia crescit: quia pecunia non ponitur, ubi sitis avari est. Vnde sicut vinum in dolio non sedat sitim corporalem: sic nec pecunia in arca, vel bursa sedat sitim auaritiæ. Insanis auare, qui pecuniam ponit in bursa vel arca: non enim est ibi sitis. Sexta est, quod pecunia res est corporalis: anima vero res est spiritualis. Res verò spiritualis corporali non potest impleri: nec e conuerso. Verbi gratia: Sicut arca sapientia non potest impleri, ita nec anima pecunia. Septima causa est vanitas pecuniarum. Vnde Dauid: Ut quid diligitis vanitatem? Et sicut plenum vano adhuc vacuum reputatur, ut arca plena aere vacua reputatur, nec propter plenitudinem quam habet minus capax est.

est alterius rei: sic anima avari quantumcunque habeat de diuitiis, adhuc vacua est. Vnde verum est quod dicit beata Virgo, Diuites dimittit inanes. Ad hoc pertinet quod dicit Bernardus: Non plus satiabitur cor hominis auro, quam corpus aera. Et Eccles. 34. Quasi qui apprehendit vmbra, & sequitur ventum: sic qui attendit ad vana medacia. Et Jer. 4. Aspexit terram, & ecce vacua erat, & nihil. Non solum autem inanis, & vacuus est omnis avarus, imò & pauper. Vnde Tullius: Si propter auiditatem pecuniarum quotidie decipis, polcis, eripis, sunt ne hæc signa abundantis an egentis? Animus humanus non aere diues appellari solet, quantum illa plena sit. Quum inanem te videbo, diuitem non reputabo. Et subiungit: Contentus suis rebus esse, sunt maximæ & certissimæ diuites: quasi diues potest avarus esse, sed verè diues nunquam erit. Vnde Prover. 14. E quasi diues, quum nihil habeat: & est quasi pauper, cum in multis diuitiis sit. Avarus in veritate nihil habet eorum quæ habere videtur. Vnde Hieron. in magno prologo Biblia: Antiquum dictum est, Avaro deest tam quod habet, quam quod non habet. Credenti totus mundus diuitiarum est: infidelis autem, etiam obolo indiget. Quod exponit Bernardus, dicens: Fidei totus mundus diuitiarum est: quia tam aduersa quam propera ipsius æque seruiunt ei, & cooperantur in bonum. Et subiungit: Avarus esurit terrena, ut mendicus: fidelis contentus, ut dominus. Poëta: Semper avarus eget: nocet empta dolore voluptas, David: Diuites egerunt, & esurierunt.

Quod avaritia sit misera seruitus. CAP. V.

Quinto facit ad detestationem avaritiæ misera seruitus, in qua avaritia ponit. Avarus enim seruus est diuitiarum. Vnde David: Nihil inuenerunt viri diuitiarum in manibus suis. Ordo congruus esset, ut diuitiæ virorum essent, non viri diuitiarum. Sed avaritia hanc perueritatem facit, ubi viri sunt diuitiarum. Dicitur autem avarus seruus diuitiarum: quia non est possessor earum, sed tantum custos. Et non tantum non possidet, imò etiam possidetur ab eis. Quod avarus sit custos diuitiarum, dicit Glossa super illud Luc. 16. Non potestis Deo seruire & mammonæ, his verbis: Seruit diuitiis, qui custodit ut seruus: sed qui seruitutis excussit iugum, distribuit ut dominus. Quod autem avarus diuitias non possideat, dicit Seneca his verbis: Pecuniã magnã habet aliquis. Si avarus est, non habet. Si prodigus est, non habebit. Signum autem manifestum quod avarus non sit possessor diuitiarum, est hoc, quod non potest id facere quod vult, vel quod bonum iudicat: imò domina avaritia bene prohiberet ei. Vnde Eccles. 6. Est aliud malum, quod vidi sub sole,

Gg. 2.

quod est frequēs apud homines, Vir cui Deus dedit diuitias, & honorē & substantiam, & nihil deest animæ suæ ex omnibus quæ desiderat, nec tribuit ei Deus potestatem vt comedat ex eo, sed homo extraneus deuorabit illud. Hoc vanitas & magna miseria est. Et Seneca: Non sit tibi auaritia, quæ quicquid omnibus abstulerit, sibi ipsi neget: & Bernard. super Cantic. Quæritur à quouis eorū qui insatiabilis corde lucris temporalibus inhiant, quid sentiāt de illis qui sua vendētes, & pauperibus erogantes, regnū cælorum pro terrena substantia mercantur, sapienter agant. Respondet proculdubio, Sapienter: quare iterum sibi, Cur quod approbat non facit. Non possum, inquit. Quare profecto: quia domina auaritia nō permittit. Non habet auarus ea quæ habere videtur, nisi eo modo loquēdi quo quis cōpedes habet quibus cōpeditus est, qui potius dominatur ei quā seruiat.

¶ Quod auarus possideatur à diuitiis.

QVOD autem auarus possideatur à diuitiis, ostendit Sidonius, dicens: Res tuas si mediocriter colas, possides: si nimium, possideris. Hoc etiam potest probari, primo per hoc, quod obedit eis auarus, sicut prius ostensum est ex illo verbo Ecclesi. 10. Pecuniæ obediūt omnia. Secundo ex hoc, quod conformatur se auarus bursa suæ, sicut ancilla dominæ. Bernard. super Cantic. loquens ad auarum: Facis te pecuniæ tuæ non dominum, sed seruum, custodem, non possessorem. Denique conformaris crumena tuæ tanquam seruus domino suo: vt quomodo ille necessario congaudet illi gaudenti, & condoleat dolenti, tu quoque crescente maruptio tuo crescis pariter & animo, & decrescite pariter decrescis. Nam contraheris tristitia, quum illud exinanitur: & solueris latitia, aut certe inflaris superbia, quum illud impletur. Tertio ostenditur quod diuitiæ possideant auarum, ex hoc quod ita impediunt eum quod in nulla necessitate potest se habere. Si infirmus fuerit ad mortem, non potest se habere per horam ad audiendum consilium medici, vt scilicet audiat sermonem. Si sententiam mortis cognouerit latam contra se, non poterit se habere, vt iudicem pro vita sua oret. August. Venditis rebus nostris, nullum maius earum recipimus pretium quam nos ipsos. Implicati enim talibus, nostri non eramus. Seneca. Gratuita nobis videntur quæ carissimè constant. Ex hoc potest apperere stupor noster: quia ea sola putamus emi, pro quibus pecuniam damus vel soluimus. Ea gratuita vocamus, pro quibus nos ipsos impendimus. Idem: Nihil est cuique se vilius. Idem: Nostri essemus, si nostra non essent. Nonne bene se amittit

amisit diues avarus, qui in summa necessitate non potest se habere: infirmus etiam ad mortem, nec potest se habere ad horam, ut consilium medici audiat: id est, ut prædicationem audiat: lata est sententia mortis super eum, nec per vnam horam potest se habere, ut pro vita sua iudicem oret. Si maledictus est qui partem suam deteriorem facit, quid ille qui omnino se reddit expertem? id est, sine parte, sicut dicit Bern.

¶ Quod sex sunt quæ faciunt ad miseriam huius seruitutis.

Sæx sunt quæ faciunt ad miseriam illius seruitutis, in qua ponit avaritia. Primum est hoc, quod ista seruitus est spiritualis. Multo enim indignius est mente seruire, quam corpore, ut dicit Sapiens, & Bern. An non seruus cui dominatur peccatum, & maxime nisi tu forte indignius iudices hominem tibi quam vitium dominari? Secundum est vilitas rei cuius seruus est. Rei enim contemptibilis & ab omnibus contumelialis seruus est, scilicet terra. Tertium est hoc, quod ipse seruus est cuiusdam dominæ quæ vellet quod ipse nunquam comederet vel biberet. Ista domina est avaritia. Quartum est hoc, quod domina ista eos qui sibi seruiunt per totam vitam suam, nudos transmittit in camisia, nec aliam mercedem dat eis. Vnde Psal. Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt: omnes viti diuitiarum in manibus suis. Item: Simul insipiens & stultus peribunt, & relinquunt alienis diuitias suas. Item: Ne timearis cum diues factus fuerit homo, &c. Ecc. 14. Qui congregat ex animo suo iniuste, aliis congregat, & in bonis illius alius luxuriabitur. Iob 1. Nudus egressus sum ex utero matris meæ, & nudus reuertat illuc: & 27. Diues quem dormierit, nihil secum auferet. 1. ad Timot. 6. Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium, quia nec auferte quid possumus. Quintum est hoc, quod domina ista, honestissima præcipit furta, rapinas, periuriam, prodiciones, homicidia, imò etiam deicidia. Hæc præcepit principibus sacerdotum, ut filium Dei occideret. Sextum est hoc, quod grauius præcepit. Vnde Ierem. 19. Seruietis diis alienis, qui non dabunt vobis requiem die ac nocte. Isa. 20. Tradam Aegyptum in manibus dominorum crudelium. Et ut breuiter dicam, Avaritia seruis suis exhibet torturam, & compedes, & occupationes graues, & viles quæ seruis maleuolis solent exhiberi. Ecel. 33. Seruo maleuolo tortura & compedes, mitte illum in operationem, nec vacet, Greg. Ad compedes onerat quicquid homo præter necessaria curat. Avaritia seruos suos excæcat: & ad molam, id est, ad volubilitatem terrenorum istorum molere facit. Quod significatum est Iudic. 16. in Samsonem quem excæcarum Philistinæ molere fecerunt. Avaritia etiam facit manus

auarorum in cophino seruire. Terra enim onerati vadunt per solitudinem. Ipsa etiā facit eos fodere, nō solum fossorio, imo etiam corde. Vnde & talpis aisimilantur. Ad miseriam etiam seruitutis auaritia, facit hoc, quod auarus est seruus omnium illorum qui diuitias possunt ei conferre, vel auferre, vel conseruare. Seneca: Minus quā seruus est, qui seruos timet.

Quod magnam vim habet auaritia ad capiendum animas & detinendum vel submergendum. CAP. VI.

Sexto facit ad derestationem Auaritia hoc, quod diabolus non habet machinamentum efficacius ad capiendum vel detinendum vel submergendum, quā sit auaritia. Contra eā quāsi nullum castrum potest tenere. Quatuor sunt quæ ad fortitudinem castrī solēt facere, scilicet fossati magnitudo, loci altitudo, murus & aquæ abundantia castrum cingens. Contra primum comportat auaritia aggerem, & fossatum paupertatis replet. Vnde bene ei conuenit quod legitur Habac. i. Super omnē munitiōē ridebit, comportabit aggerem, & capiet eam. Cōtra altitudinē verō loci cōgregat molem terræ castrō altiorē. Procurat enim quando videt castrum aliquot in eminentia vitæ, vt tot temporalia habeat, quod altiora sunt quodammodo ipsis spiritualibus. Tunc temporalia quodammodo altiora sunt, quando spiritualibus præponuntur: quādo etiam in electione prælatorum maior habetur respectus ad illa, & magis occupantur prælati circa eā postquam electi sunt. Contra abundantiam vero aquæ lacrymarum & sapientiæ salutaris auaritia obstruit terra meatus aquæ, dum ad eō impedit spirituales viros terrenorum sollicitudinē, quod non possunt cogitare nec peccata sua, nec alias causas fendi, vt exitus aquarum deducant oculi eorum. & hoc est quod legitur Genes. 4. Cain interfecisse Abel. Cain interpretatur possessio, Abel luctus. Tunc Cain Abel interfecit, quā sollicitudo terrenarum possessionum luctum claustralium impedit. Item etiam impedit ne aqua gratiæ vel sapientiæ salutaris ad claustrales fluat. Ad quod potest pertinere quod legitur Iud. th 7. quod quum Holofernes obsidisset Bethuliam, fecit incidere aquæ ductum. Murum verō castrī subfodit auaritia, quum de muneribus prælatum ecclesiæ corrūpit. Vnde Gene. penul. Simeon & Leui fratres vasa iniquitatis bellantia, & quibusdam interpositis, subiungitur: In furore suo occiderunt virum, & in voluntate sua suffoderunt murum. Simeon interpretatur exaudibilis. Leui assumptus. Vnde bene tenent hi duo figuram eorum qui munera largiuntur. Illi enim exaudiuntur in petitionibus suis, & assumuntur digni

dignitates. Isti occidunt praelatam ecclesie quae vir deberet esse, & suffodiunt murum, corrumpendo illum qui resistere deberet male ingreditibus in ecclesia Dei, nullum enim vitium est cuius laquei sint potentiores ad capiendum quam avaritia. Quod ideo est: quia avaritia habet laqueos valde absconditos, & diuersos, & facti ubique positos.

¶ Quod laquei avaritiae tribus modis sint occulti.

De absconditione legitur Iob 14. Abscondita est in terra pedica eius, & David, Narrauerunt ut absconderent laqueos, dixerunt Quis videbit eos? Serutati sunt &c. ¶ Absconditi vero possunt dici tribus modis. Primo, quia adeo subtiles sunt quod periti magistri non vident eos: ut patet in subtilibus laqueis iururae, & simoniae, de quibus etiam summi magistri dubitant. Secundo, quia velati sunt necessitate naturali: necessarium est enim aliqua habere ad sustentationem vitae. Vnde Gregorius: Primo, diabolus sollicitat hominem, ut quarat necessaria: quando vero est in opere, ut quarat superflua, & ex hoc accidit quod diabolus recitat eos de avaritia, quos non auderet tentare de luxuria, quia non audirent illum, quia nihil boni est ibi. Tertio vero quia sunt velati spiritali utilitate. Qui enim habet diuitias, potest peccata sua elemosynis redimere, & multa alia bona facere. Ad quod referunt avari illud Ecc. 7. Vtilior est sapientia cum diuitiis, non attendentes quod valde magna oporteret esse sapientiam, quae cum diuitiis duraret diu, quam sapientia Salomonis cum eis durare non potuerit. Quod autem laquei avaritiae multi sunt & ubique positi, patet per hoc quod legitur Sapientiae 14. quod creaturae Dei in odium factae sunt, & in tentationem animarum hominum, & in muscipulam pedibus insipientium. In quacunque creatura desiderabili quam videmus, habet avaritia laqueum suum. vnde difficile est laqueos avaritiae euadere ei qui corde in terra habitat. Ideo bene dicitur Esaiae 14. Laqueus super te qui habitator es terrae. Et 1. Timot. 6. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli. ¶ Et nota quod avaritia vitur muscipula ad capiendum incautos in qua pro assere retinente, est tota domus vna, & quandoque episcopatus vnus est, quandoque regnum, ut quando aliquis talliam iniuste possidet. De hac muscipula loquitur Augustinus, dicens avaro: Præda, quam vis rapere, est in muscipula. Tene alienum, & teneris à diabolo. Et vix tales saluantur, cum valde difficile sit ea relinquere quae iniuste possident.

¶ Quod nullum vitium fortius teneat hominem, quam avaritia.

NVLVM enim vitium est quod fortius hominem teneat, cuius rei potest triplex causa assignari. ¶ Prima est soliditas rei cui li-

gatus est. Possessio enim sua plus durat quam ipse: & ideo non soluitur à vicio auaritiæ, dum viuit. ¶ Secunda causa est, quia pluribus stipitibus ligatus est. Quot possessiones amat, tot stipitibus ligatus est. Et multiplici funiculo: quia non solum amore proprio, imò etiã amore filiorum. Vnde cū in morte desinit amare eã sibi, amat adhuc filiis suis. Potens etiã est auaritiã ad submergendum hominem in profundum inferni. Vnde super illud Deuter. 38. Non habebit rex argenti & auri immensa pòderã. dicit interlin. in infernum mergètia. Et i. ad Tim. 6. loquens. Apostolus de diuitum desideriis, dicit, Quæ mergunt hominem in interitum, & perditionem. & Augustinus: Amas seculum, absorbebit te. Amatores enim suos vorare nouit, non portare. Nec mirum si avari demerguntur, cum ligatã habeant ad collum per amorem, non molam asinariam, imò domum vel rem pòdero-riorem, & sint in profundo maris.

Quod Auaritiã sit Deo exosa, iniuriõsa proximo. & nociua proprio subiecto. Et primo quod Deo exosa sit, testimoniis sacre scripturæ ostenditur. CAP. VII.

Septimo facit ad detestationem auaritiæ hoc, quod ipsa est Deo valde exosa, proximo valde iniuriõsa, & proprio subiecto valde nociua. ¶ Primũ potest ostendi ex testimoniis sacre scripturæ, quæ Deũ odire auaros, vel iratum esse eis, quale est illud, Odisti obseruantes vanitates superuacuas. Vanitates obseruans, qui in diuitiis sperant: & sicut tangitur in glo superuacue sperat, qui sperat in diuitiis: quia quũ in eis sperat, aut ipse expirat, & ea hic dimittit: aut quũ viuit, omnia pereũt, & ipse in spe sua deficit. Ad idẽm facit illud Iac. 4. Amicus huius mundi, inimicus Dei constituitur. & illud 1. Ioan. 2. Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo. & illud, Inimici eius terram lingunt.

¶ De quadruplici stultitiã auari.

In quõ verbo quadruplex stultitiã auarorũ insinuat. ¶ Prima est, quia re immudã corde lingunt quã carnis lingua erubesceret lingere: scilicet terram. ¶ Secunda est, quia quum diuitiã spinæ vocetur à Dño, Matt. 13. q. verisimè res scit appellare, quũ diuitias terrenas lingunt, solariũ in eis quærẽdo, quasi mel sup spinas lingunt. Quod diuitiã spinæ sint, dicit Greg. super Illud Iob 30. Esse sub sentibus delicias reputabãt, his verbis: Profecto spinæ sunt, quia cogitationum suarum aculeis mietem pungunt. ¶ Tertia stultitiã est hæc, quia fonte dulcedinis & solatij neglecto, guttas solatij in terrenis diuitiis quærũt. ¶ Quarta stultitiã est, quod lingendo ad facietatem se posse peruenire credunt.

Quod

¶ *Quod avarus Deus sit iratus.*

QVOD verò Deus iratus sit avaris, patet Primo ex illo verbo Zach. 1. Ita magna irascor ego super omnes gētes opulentas. Secūdo, ex illo verbo Esa. 57. Propter iniquitatem avaritiæ eius iratus sum, & percussus eum. Tertio, ex illo verbo Osee 12. Ad iracundiã prouocauit me Ephraim: Ephraim, id est fructificans, & diues. Quarto, ex illo verbo quod dicit Iac. 5. avaris diuitibus: Theauriza stis vobis irã in nouissimis diebus. vbi dicit gl. Nescis miser cū thesauro pecuniæ, thesaurum iræ pariter cumulari? Signū etiam quòd avarus sit Deo exosus, potest hic esse, quod Deus nō vult eū nominare. vnde Luc. 16. nō nominatur diues, Lazarus verò nominatur, & hæc potest esse causa: quia diuites vocauerunt nomina sua in terris suis. Vnde Dñs nō vult memòr esse nominū eorum per labia sua: quia nomina eorum fuerunt in ore ioculatorum, & aliorū hominū carnalium, qui quasi porci sunt. Vnde sicut aliquis non pōneret libēter in ore suo pomum quod in ore porci fuisset, sic Deus nomina talium in ore suo nō vult habere.

¶ *Quatuor rationes sunt quare Deus odit avaritiam.*

POTEST autem assignari quadruplex ratio inimicitiarum quæ sunt Dei ad avaritiã. Prima est hæc, quod avaritia misericordiam fugat. Vnde sicut misericordia Deo specialiter placet, iuxta illud Osee 6. Misericordiã volo, & non sacrificiū: sic avaritia displicet ei. Secunda hæc est, quod avaritia vilipēdit multum Deum. Illud enim quod libēter faceret pro obolo, non vult facere, cū dicitur ei quod hoc faciat pro Deo. Tertia est hæc, quod creaturã ab omnibus cōculcabilem deificat, nō sine magna cōtumelia Dei. Ad augmentū verò cōtumeliæ Dei, nō solum vnū Deū sibi facit, sed tot quot possessiones habet. vnde Osee 10. Israël secundum multitudinē fructus sui multiplicauit altaria sibi, iuxta vbertatē terræ suæ exuberavit simulachris. Ad cumulū etiã cōtumeliæ facit quod de bonis sibi à Deo collatis hæc cōtumeliã illi faciūt. Vnde Osee 1. Ego dedi ei frumentū, vinū, & oleū, & argentum multiplicavi eis, & aurū, quæ fecerunt Baal. In hoc autē deterior est hæc idololatria, idololatriã gentiū: quia simulachra gentiū os habent & cætera membra ad similitudinē hominū: sed avaritia deificat in formam materiam, scilicet argentum & aurum.

¶ *Quod avarus diues quinque rusticitates faciat Deo.*

QVARTA causa est hæc, quod avarus diues quinque rusticitates facit Deo, seu peruersitates quas nulli homini faceret. ¶ Prima est, quia cum beneficiū debeat acceptorē reddere memorē benefactoris sui: avarus tamen inde Deū magis obliuiscitur. Vnde

Osee 13. Adimpleti sunt, & saturati sunt, & eleuauerunt cor suū,
& oblitī sunt mei. Et Esa. 57. Viam manus tuæ inuenisti, propter
ea Deus nō rogasti. Gre. Qui felicitatē quaesitā in terris inuenit,
dator qui eā tribuit nō requirit. Gen. 40. Succedentibus prosperis,
præpositus pincernarum oblitus est interpretis sui. ¶ Secun-
da ruiticitas est, q̄ Deo de bonis sibi collatis gratias nō agit: nec
propterea eū magis diligit, imō minus, quod nulli homini face-
ret. vnde Iere. 5. Ibo ad optimates. Et sequitur quibusdam inter-
positis: Ecce, magis hi simul fregerunt iugum, & ruperūt vincula.
¶ Tertia ruiticitas est, quia quū beneficium debeat esse quoddā
fratnū retinens susceptōrē beneficij ab iniuriā largitoris, iuxta
illud Esaia 47. Laude mea in frānabo te, ne intercas. avarus ta-
mē nō timet Deū offendere, licet tot beneficia ab eo susceperit:
nec timet beneficia suscipere, licet tantū eum offenderit, in quo
etiā cauent sibi ipsi latrones. ¶ Quarta ruiticitas est hac, quod
quanto maiorem terrā à Deo tenet, tātō ad minus seruitiū tene-
rit se credit. Diuites omnino nihil volunt facere de seruitio Dei.
¶ Quinta ruiticitas est, quia cum teneat bona Domini in mani-
bus suis, & Dominus inde petat in pauperibus, ipsi nolunt dare
vel cōmodare etiā ad centupla vsurā: quod facerent vni Iudæo
vel Saraceno. Vnde Aug. ad auarū: Dicit tibi Christus, Da mihi
ex teo quod dedi tibi. De meo quero, & mihi non donas. Da mi-
hi, & reddo. Habuisti me largitorē, facito me debitorē, habea
te feneratorē. Pauca mihi das, plura reddam. Temporalia mihi
das, æterna restitua. Idem: Præbe rectū, & accipe calum. Bern.
Quid infāniæ est, quod cunctantur relinquere simpla pro cētup-
plis? Vbi est cupidus? vbi ambitiosus? vbi cōquisitor huius seculi?

¶ Quod auaritia sit iniuriosa proximo.

Siquis de malis quæ facit auaritia pximo. Quæ mul-
ta sunt. Ex hac enim sequuntur bella & lites. vnde Iacob 5. Vnde
in vobis bella & lites, nisi ex cōcupiscentiis vestris? Sen. Quietis-
simè vixerent homines, si hæc duo pronomina de medio tolle-
rentur, meū & tuū. Ex hac etiā sequitur homicidia. Vnde Cain
qui interpretatur possessio, legitur fratrem suū Abel occidisse. Et
Prou. 1. Fili mi, si te laetauerint peccatores, nō acquiescas eis. Si
dixerint, Veni nobiscum, insidiamur sanguini. Et post subiungit-
tur causa motiua: Omnem substantiam pretiosam reperiemus,
implebimus domos nostras spolijs &c. Ex hac etiā sequitur rap-
pina. Vnde Ecclesiastic. 13. Venatio leonis onager in eremo. Sic
pascua diuitum sunt pauperes. Avarus nulli fidem custodit, nec
Deo nec homini. Deo nō: ipsi enim est vox illa Luc. 10. Ecce h̄
res,

res, venite occidamus eum, ut nostra fiat hereditas. Homini non: Filius enim avarus mortem patris exoptat, & mater filium vendit iugulatoribus infernalibus. Ex hac etiam accidit quod filii volunt potius parentes comburi aeternaliter, quam hereditatem sibi minui. Hanc facit ut tribunalia velut tabernacula sint, in quibus sanguis innocenti venalis offertur. Amos 3. Nescierunt facere rectum, dicit dominus: thesaurizantes iniquitatem. Hanc mendacia vel perverbia non timet, pupillos & viduam exhereditat. Hanc pauperes contemnit & irridet. vnde Tob 12. Deridetur iusti simplicitas, lampas contenta apud cogitationes divitum, parata ad tempus statutum. Et Eccl 13. Sicut abominatio est superbo humilitas, sic execratio est diviti pauper. Hanc est immisericors proximo. vnde Job 40. Cor eius indurabitur quasi lapis. Cor diaboli est avarus. Et Luc 12. habetur de Lazaro petente elemosynam, & nemo illi dabat. Et notatur ibi in misericordia divitis epulonis & etiam familiae illius. Et Amos 6. Bibentes vinum in phialis, & optimo vnguento delibuti, nihil compatiebatur super contritione Ioseph.

¶ *Quomodo proprio subiecto noceat avaritia.*

SQUI TVR videre quomodo avaritia noceat proprio subiecto. Notandum ergo quod avaritia reddit hominem stultum vnde Luc 12. Stulte, hac nocte animam tuam repetet a te: quia autem parasti, cuius eris? Sic est qui sibi thesaurizat, & non est in Deum dives. & supplet gl. supra illud, Sic est stultus. Ad idem pertinet illud Apostoli, Sapientia huius mundi stultitia est apud Deum, & Pro. 1. Usquequo parvuli diligitis infantiam, & stulti qui sibi noxia sunt cupient? Nec est stultus avarus unica stultitia, sed multiplex. Non solum stultus, imo & insanus est.

¶ *De insania avari divitiu.*

INSANIA vero divitis avari potest multipliciter ostendi. Primo, per hoc quod occultos laqueos exquirat, ut se strangulet. Vnde Prou. 26. Cor iniqui exquirat mala. Iniquus potest intelligi avarus propter illud verbum Eccl 10. Nihil iniquius, quam amare pecuniam. qui ad modum insani exquirat mala, scilicet laqueos occultos vlturae & simoniae in quibus se interficiat. Secundo, potest ostendi ista insania per hoc, quod voluntarius vadit submergere se. Singulis diebus facit dietam unam in infernum. Quis adeo sapiens est qui insanus reputari non possit, si requisitus quod eat, respondeat, Vado me submergere, vel suspendere? Hoc autem respondere potest quicumque est in mortali peccato: vadit enim submergere se in abyssum inferni, quod est summa stultitia, sicut sapientia summa est in paradisu vite. Vnde Eccl 1. 6. Quid habet amplius stulto sapiens? & quid pauper

pauper, nisi ut pergat illuc ubi est vita? ¶ Tertiò per hoc, quòd cum insipiens sit, insipientiam suam non agnoscit, imò sapientem se putat: quod plus est quàm stultitia, & quàm insania. Vñ Prou. 28. Sapiens sibi videtur vir diues: pauper autem prudens, scrutabitur eum. Pauper iste Christus est qui scrutabitur eum qui sibi sapiens videtur, ostendens eum nò fuisse sapientem. Et Prou. 22. Vidisti hominem sibi sapientem videri, magis illo spem habebit stultus. In quo verbo innuitur insipientiorem esse cæteris illum, qui se putat sapientem quam non sit. ¶ Quartò, ostenditur insania ista per hoc, quòd auarus spiritualiter interficit omnes qui iuxta se sunt. Si videris aliquem qui claua accepta primò interficeret uxorem suam, deinde filios suos & filias, & totam familiam, & post sacerdotem ne pro peccato suo eum excommunicaret, nunquid eum insanum reputares? Sic facit auarus, præcipuè vsurarius, dum omnes tales facit cõmunicari peccato suo. Corporaliter etiã percutit diues vicinos suos. Quãdoque enim diuitia suæ eum faciunt insanire. Vnde a papa vna quandoque constat ei centum libras. Vnde Eccle. 21. Obiurgatio & iniuria annihilabunt substantiã, & domus quæ nimis locuples est, annihilabitur superbia. De hac persecutione loquitur Dominus Matth. 24. dicēs: Si autẽ dixerit malus ille seruus in corde suo, Morã facit dñs meus, & cœperit percutere seruos suos, &c. ¶ Quintò, ostenditur insania ista per hoc, quia ad dillictiuissimũ iudicem cum re furtiua ire non timet. Dum viuimus, nò cessamus ad iudicem ire, & quotidie proximiores sumus. ¶ Sextò, ostenditur insania ista per hoc, quòd cum domus conscientia suæ igne cupiditatis succesa sit tempore quo aquã gratia ad ignem illum infernalem extinguendũ quærere debuit, quærere potius quasi faculas ad incendendũ domũ suã, quia quærere aurũ & argentum, cæteraquẽ cõcupiscibilia, quæ ignem cupiditatis incendunt.

¶ *De multiplici stultitia Auari.*

S E Q U I T U R de multiplici stultitia auari. Et est prima stultitia eius, quòd se cæteris rebus minus diligit, quod potest ostendi. ¶ Primò, per hoc quòd se malum & sua bona vult habere. vnde Aug. Adeo cæcitas mentis cõualuit, adeo absorbit hominem interius, ut omnia velit præter seipsum bona habere. Et iterum Aug. loquēs ad auarum. Quid est quod te velis malum habere? Nihil omnino. Nò uxorem, non filium, non seruum, non tunicam, postremo non caligam, & tamẽ vis habere malam vitam. Rogo te præpone vitã tuã caligã tuã. ¶ Secundò, potest ostendi idem per hoc quòd auarus de perditione sui nò dolet, de perditione

tionem autē oboli doleret. Singulis diebus sotulares suos tergit, seipsum autē per annū in sordibus relinquit: nec etiā tūc bene mūdatur. ¶ Tercio, pōt idē ostendi per hoc q̄ de corde suo quasi clypeū reb⁹ suis facit, vt cor suū incōmoda rerū suarū primo excipiat, similis cuidā stulto, qui habēs sotulares nouos transiēs per spinas, se discalciauit. Adeo enim amabat sotulares suos, q̄ potius elegit sotularibus suis quā propriis pedibus parere. ¶ Secūda stulticia auari est, q̄ sua negligit, & de alienis sollicit⁹ est.

¶ *Qua proprie sine hominis.*

QUATUOR autem sunt quæ possumus dicere nostra, scilicet bona interna. Vnde Seneca: Sapiens intra se omne bonum terminabit. Et dicit q̄ quidam patria capta, vxore & liberis amissis, quum ex incendio publico solus & tamen beatus exiret, Interroganti victori, si quid perdidisset: Nihil, inquit, perdidit: bona mea mecū sunt. Ista bona interna negligit auarus. Proiecit enim in vita intima sua: vt legitur Eccl. 10. Nostrū est etiam tempus. vnde Sene. Cetera à nobis aliena sunt: tempus tantum nostrum est. Quod autem tempus quodam speciali modo nostrum sit, videtur per hoc, quod qui tempus amittit, seipsum amittit: qui medium vitæ suæ amittit, se dimidiū amittit: & qui totū tempus amittit, se totū amittit. Nostra etiam sunt ea quæ pauperibus largimur. Vnde quidā cum dominus eius vellent de bonis eius habere, & præcepisset ei vt de bonis suis virtutē diceret ei, facta computatione sexcentorum aureorum, quos pauperibus erogauerat, respōdit, q̄ nihil plus in mūdo habebat præter cētum aureos. Cum autem à circumstantibus obiiceretur ei, q̄ falsum esset, & dicerent: Illa grangia tantum valet, & illa domus tantū, & multa alia. Ille respondit, Illa non sunt mea, sed domini mei: quia quādo voluerit, accipiet tanquā suū: sed illud quod dedi pro Deo per manus pauperum in salua custodia posui, ita q̄ nullus potest mihi illud auferre. Ad quod pertinet illud quod legitur Eccl. 17. & 29. Eleemosyna viri quasi sacculus cum ipso. Nostra etiā sunt bona æterna. vñ Luc. 16. Si in alieno fideles nō fuistis, quid vestrū est quod dabit vobis? Alienū vocat bonū transitoriū nostrū æternū. Sua igitur negligit auarus, qui quatuor prædicta quæ proprie sua sunt, nō timet amittere: de alienis verō sollicit⁹ est: id est, de temporalibus istis quæ nostra nō sunt. Sicut pōt ostēdi.

¶ *Quod temporalia ista non sunt hominis.*

PRIMO ex hoc q̄ dominus dicit in Luca, Si in alieno, &c. Secundo ex illo verbo Abacuc 2. Vx qui congregat non sua. Tertio, ex illo verbo Amb. super Lucā, Non bona sunt hominis quæ

quæ secum ferre non potest. Sola misericordia comes est defunctorum. quod intelligendum est de illis defunctis, qui cum misericordia in presenti societate habuerunt. Quarto potest idem rationabiliter ostendi. Primo, per hoc quod bona temporalia assimilantur fluuiis transeuntibus. Fatua esset ciuitas aliqua quæ estimaret aquam Rhodani ante se transeuntē sibi remansurā, cum per tot ciuitates transierit, nec eis remaserit: Sic fatui sunt qui bona temporalia sibi remansura putant. Vnde quidam: Erras si mansuras putas tibi diuitias, quæ per tot manus hominū transierunt. Hanc rationem inuenit Dauid, ubi dicit, Diuitiæ si amant, nolite cor apponere. Diuitiæ ad modum fluuii sicut affluunt, sic defluunt. Non est aqua Rhodani illius ciuitatis ante quā transit, sed ad necessitatem suā potest inde sumere: sic licet bonis temporalibus uti possimus ad necessitatem nostrā, nostra tamen non sunt, sed sicut vulgarter dicitur, Tout fut à autrui, tout est à autrui. Secundo, potest ostendi quod nostra non sunt, per hoc quod terra in qua crescit nostra non est. Vnde Dauid, Quomodo cantabimus canticum domini in terra aliena? Et iterum, Aduena ego sum apud te, & peregrinus sicut omnes patres mei. Tertio per hoc, quod ianitor huius mundi, mors scilicet non permittit nos ferre aliquid de hoc mundo: quando aliquis sedet ad mensam alicuius potentis, multa apponuntur sibi, scyphi argentei, scutellæ, & similia, in quibus solum usum habet. Si vero aliquis ex simplicitate crederet ea esse sua, & veller ea secum ferre, ianitor bene ostenderet ad portam quod nihil iuris in eis haberet. Ita diuites credunt bona temporalia sua esse, sed mors bene ostendit eis contrarium, cum dicit: Nihil intulistis in hunc mundum, nec quicquam auferre potestis. Quarto, potest idem ostendi per hoc, quia dum canit sequitur duos homines, nescitur quis eius dominus sit: sed si separentur illi ab inuicem, canis sequitur dominum suum, & tunc apparet cuius sit. Sic diuitiæ in morte remanent cum mundo, & deserunt avarum. Et est notabile exemplum principis magni Saracenorum, qui cum mortem sibi imminere inspiceret, patrum lineum de quo sibi sudarium consuendum erat, erexit in signum, & fecit circumferri per ciuitatem à præcone dicente, Hæc dicit princeps vester: Cum essem dominus undecim regionum, hoc solum de gloria mea & diuitiis meis mecum auferam. Diuitiæ sunt velut infideles amici, qui amatores suos in extrema necessitate deserunt. Vñ quidam cum à diuitiis suis auxiliū implorasset, nec etiam posset habere responsionē ab eis, ait, O fallaces diuitiæ, toto corde vos amaui, & honoravi, & nunc in tanta necessitate

cessit
Parac
vos. E
porei
dispe
quod
tentu
huius
quere
temp
ticia a
imò s
vtilia
qui ea
ex illo

Q
tas. vñ
capit
autem
anima
tia. Et
na sap
Vnde
& Au
ciniur
vt ego
nostr
paulo
lus in
tiplica
sione
ctus n
retine
lum a
cent. I
lud ve
tant, a
Proit
ipsum
stanti

cessitate positus nihil cōsiliij vel auxiliij à vobis habere possum. Parata estis me deserere, nec vultis me sequi: ego pramittam vos. Et his dictis itatim distribuit omnia pauperib⁹. ¶ Vltimò, potest ostendi q̄ temporalia nostra non sunt per hoc q̄ solam dispensationem in eis habemus. Ambr. Nemo dicat proprium quod cōmune est. Plus quā sufficeret ad sumptum, violēter obtentum est. Ille qui sua negligit, & alia excoit, iuxta sapiētiā huius mūdi, infelix reputatur: quia cū aliena cōpellitur relinquere, ex suis quæ neglexit nō potest sustentari. Sic auarus cū temporalia bona amiserit, bonis æternis carebit. ¶ Tertia stulticia auari est: quia ea amat quæ amatoribus suis non profunt, imò sunt eis valde nocina, contēptoribus verò suis valde sunt vtilia. vnde melioris conditionis sunt qui ea non amant, quàm qui ea amant. Quòd diuitiæ non profunt amatoribus suis, patet ex illo verbo Ecc. 5. Qui amat diuitias, fructū nō capiet ex eis.

¶ De quinque fructibus diuitiarum.

QVINQVE fructus videtur esse diuitiarū. Primus est satietas. vnde Tu. ius. Fructus diuitiarū est copia, hunc fructum nō capit qui diuitias amat. Amor enim est fames spiritualis, fames autem non est satietas. Secundus autem fructus est, redemptio animatum. Vnde prou. 13. Redemptio animæ viri, propriæ diuitiæ. Et Dan. 4. Peccata tua elemosynis redime. Prou. 14. Corona sapientium diuitiæ eorū. Tertius est emptio regni cælestis. Vnde Luc. 16. Facite vobis amicos de māmōna iniquitatis, &c. & Aug. Præbe rectū, & accipe cælum. Quartus fructus est patrociniū pauperum. Vnde Grego. Pauperes non sunt despiciendi vt regi, sed rogandi vt patroni. Pauperes sunt sicut stipendiarij nostri. vnde Eccle. 29. Cōclude elemosynam in sinu pauperis. & paulò post, Super scutum potentis & lanceas pugnabit aduersus inimicos tuos. Quintus fructus est, ipsarum diuitiarum multiplicatio. vnde 1. ad Tim. 4. Pietas ad omnia vtilis est, promissionē habens vitæ quæ nunc est & futura. Quatuor vltimos fructus nō colligit ex diuitiis, q̄ eas amat, quia eas nō seminat, sed retinet apud se: & ideo nō potest fructū inde colligere. Nō solum aut nō profunt diuitiæ amatoribus suis, imò etiā multū nocent. Inquināt enim eos, cruciant & occidunt. Ad primū facit illud verbum Ber. Beatus qui post illa nō abiit, quæ possessa onerant, amata inquināt. Ad secundū facit illud quod dicit Seneca, Proiice quæ cor tuū laniant: quæ si aliter abstrahi nequirit, corpus cum eis auellendum esset. Ad tertium facit, q̄ cū Constantinus dedit imperiū ecclesie, audita est hæc vox, Hodie infusum

fulum est venenū ecclesie Dei. Diuitiæ ergo vt venenum se habent ad amatores suos, interficiūt eū eos. Ideo miratur Dauid quare diligantur, dicēs: Vt quid diligitis vanitatē, &c. Et Prou. 1. Vsq̄quo paruuli diligitis infantiam, &c. Ipsæ etiam diuitiæ quodāmodo ne amentur clamant, dum tot afflictiones faciunt amatoribus suis. Vnde Grego. Mundus iste dum tot afflictionibus pulsat, tot calamitates ingeminat, quid aliud nisi vt non diligatur clamat? Quod autem diuitiæ sint vtilis contemptoribus suis, patet ex hoc q̄ earum contemptores licet pauperes sint, ex contemptu earum regnum æternum emuat. ¶ Quarta stultitia auari est, q̄ ea custodit quæ custodita perduntur, perditæ verò custodiuntur. Quod ostendi potest per simile de frumento, q̄ custodiatur perditur, si seminando perdat, renouatur & multiplicatur. Vnde super illud Matt. 16. Qui voluerit animam suā saluam facere, perdet eam. dicit glo. Quasi dicatur agricola: Si frumentū seruas, perdis: si seminas, renouas. Ad idem facit illud Eccl. 29. Perde pecuniam propter fratrem & amicum, & non abscondas sub lapide in perditionē. Lapis vocatur cordis duritia. Sub qua dum absconditur, in perditionem absconditur: quia dum seruari creditur, perditur. Et non solum perditur, imò etiā perdit dominū suum, quod deterius est. Vnde Bernard. loquens de bonis temporalibus, dicit: Vtinam tantum congregata perirent, & non congregator eorum. Tolerabilius esset insudare labori perituro, quā perempturo. ¶ Quinta stultitia auari est, in expendendo prodigē: quod facit dum pretiosum lumen rationis cōsumit in querendo temporalia quæ vilia sunt. de hoc in mine dicitur in Psalm. Signatum est super nos lumen vultus tui domine. Lumen vultus Dei, ratio est, quia secundū eū Dei imago sumus. Lumē ergo rationis est signatum super nos: quia impressum est nobis sicut imago sigilli cere imprimitur. ¶ Hoc lumen valde pretiosum est, sicut potest ostendi tripliciter. ¶ Primo per hoc, q̄ secundum illud Deo similes sumus. ¶ Secundo per hoc, q̄ præualet toti mundo absque creaturis rationalibus: quod patet per hoc, q̄ si alicui lumen rationis tenebrescat, per infantiam vel alio modo, melius est illi lumen restitui quā totum mundum ei acquiri. ¶ Tertio potest idem ostendi per hoc q̄ sol & luna & omnia alia luminaria cœli, imò etiam omnes creaturæ visibiles deseruiunt huic lumini, & sunt quasi ad accendendum illud. Vnde manifestum est quale sit lumen istud, cui tam pretiosa luminaria deseruiunt. Valde enim paruis candidis solent accendi valde magni cerei. Hoc lumē expendūt auari in

ri, quærendo temporalia, quæ Apostolus arbitratus est vt ster-
cora, quem non credimus fuisse deceptum in sua arbitratione.
Si quis candelam quinque denariorum expendere quærendo
vnum obolũ, valde fatuus reputaretur: quanto insipientior re-
putandus est avarus, qui lumẽ pretiosum, imò impreciable in
congregando lurũ expendit? Verè insanus est avarus qui vic-
inos suos reprehendit de hoc q̃ ceram consumunt, cum sepum
eis sufficere possit, dicēs: Vt quid perditio hæc? seipsum verò nõ
reprehendit de perditione talis & tanti luminis. Lumen istud re-
gnum est datũ homini, vt eo circa se & Deum vtatur. Avarus
verò eo vtetur circa iumẽra sua. ipse verò remanet in tenebris.
Iumenta sua ad lumen comedunt, ipse vero comedit in vmbri-
s: vnde Eccl. 5. dicitur de avaro: Cũctis diebus vitæ suæ comedit
in tenebris, & in curis multis, & in arũna atq; tristitia. t quia
in tenebris comedit, ideo noxia & venenata comedit. O quam
fatuus reputaretur quis qui ad præsepe iumentorũ suorum ce-
reum magnũ poneret, ad mensam verò suam esset sine lumine.
Sed insipientior eò est avarus, qui nec solũ lumen rationis pro-
digẽ expendit, imò seipsum dum se totũ rebus suis largitur or-
dinandis & excolendis, & de se nihil retinet sibi ipsi, cum ipse
amplius regimine & cultura indigeat ¶ Sexta stultitia est in ac-
quirendo. Fatuus operarius est, qui sciens aliquã bonam artem
ex qua potest lucrari decẽ marcas in die, & facit vile opus vnde
tantum quatuor denarios acquirit. Insipientior est avarus qui
labore diurno tantũ lucratur aliquid terrenũ, cum labore co-
dem, vel minori, & quandoq; maiori, si propter Deum faceret,
posset lucrari regnũ cælorũ. Ad quod pertinet illud Gregorij,
Fatuus est inde tẽporalia quærendo, vnde possumus æterna ha-
bere. Minuit Dominus hominẽ paulominus ab angelis, sed ho-
mo ex avaritia sua minuit se multo amplius à iumentis, cui re-
ducit se ad illud opus in quo multo minus valet homo quam
equus. Locatur enim equus duodecim denariis, quando homo
locat se nisi quatuor. Vnde nisi homo laborẽ suũ ad Deũ refe-
rat, à quo aliã mercedẽ recipiet, inferior iumentis quantum ad
hoc est. Fatuus etiã negotiator est avarus, qui simpla pro cẽtu-
plis non vult cõmutare. Vnde Bern. loquens de verbo isto, Cen-
tuplum accipietis, &c. dicit, Quid insaniz est q̃ cunctamur re-
linquere simpla pro centuplis? Vbi cupidus? vbi ambitiosus? vbi
cõquisitor huius seculi? Fatuus est q̃ ad hoc laborat vt spine di-
uitiarũ sibi multiplicentur quæ eum pungant in præsentia va-
riis curis, & occasionaliter succendent eũ in inferno. Nunquid

colliget auarus de spinis istis uvas, aut de tribulis ficus? Imò etiã in præsentem inueniet in illis molestantiam & asperitatem, in quibus quæsiuit suauitatem. Auarus etiã culpa similis est, quæ quicquid fodit, super humeros proprios ponit. Sic auarus ea quæ male acquirit, quodãmodo super se ponit. Impediunt enim eum ne ad vitam gratiæ suscitari possit. Vnde diuitias quas acquirit cumulat se. Auarus etiã similis est, secundũ Bern. homini qui suffocatur in aqua, qui non dimittit quicquid tenere potest. Et cũ deberet amplecti tabulã pœnitentiæ quæ eum à naufragio liberaret, potius amplectitur aurũ & argentum, &c. ponderosa, quæ mergunt eum in profundũ inferni. Et vt breuiter dicam. Auarus antequã lucretur, seipsum perdit, & antequam aliquid capiat capitur. Iusto enim iudicio Dei fit, sicut dicit Aug. vt à diuitiis quas iniuste capere uoluit, capiatur iustissime, imò quod deterius est ipsis diuitiis, quasi quadam esca à diabolo capiatur. ¶ Septima stultitia est, quæ nec solum expendendo vel acquiritendo insipienter agit auarus, sed etiam custodiendo.

¶ *Quod auarus stulte agit, custodiendo diuitias.*

Et hæc quatuor de causis. Primò quia thesaurizat ubi omnes antecessores sui thesauros amiserunt, scilicet in mundo isto. Vnde Ose 7. Ephraim factus est sicut columba seducta, nõ habens cor: id est, sapientiam. Hæc est insipientia columba, quæ pullos suos ibi ponit ubi omnes amittere consuevit. ¶ Secundò, quia custodire uult quæ durabilia non sunt. ¶ Temporalia ista quatuor de causis consumuntur. Primò propter corruptibilitatem propriam. Vnde Iac. 5. Agite nunc diuites, plorate ululantes in miseris uestris quæ euenient uobis. Diuitiæ uestræ putrefactæ sunt, &c. ¶ Secunda causa est aliena rapacitas. Vnde Mat. 6. de ista causa & præcedente dicitur, Nolite thesaurizare uobis thesaurum in terra, ubi ærugo & tinea demolitur, & ubi fures effodiunt & furantur. ¶ Tertia causa est superbia quam diuitiæ pariunt, quæ postea diuitias consumit. Vnde Aug. Vermis diuitum superbia est. ¶ Quarta causa est, ampla familia quam diuitiæ requirunt. Vnde Eccl. 5. Vbi multæ sunt opes, ibi multi sunt qui comedunt eas. Et quid prodest possessori nisi quæ cernit eas oculis suis? ¶ Tertio insipienter agit auarus custodiendo quia uult sua secũ habere, cũ securius possint sibi ab alio custodiri.

¶ *Fatuus est qui uult pecuniam suam secum habere.*

¶ *QUINQUE* casus sunt in quibus fatuus est qui pecuniam suam secum uult habere. ¶ Primus casus est, quando aliquis est viator, & est transiturus per locum ubi scit se spoliandũ esse. ¶

tunc fatuus est si amplius velit de pecunia sua secū habere quā sit necessariū ei ad expensas vsq; ad locū illum. Onus enim esset ei, si amitteret eam. Locus per quē necessariū sumus transi-
turi, est mors, vbi spoliabimur. Spoliatur homo in morte, quia mors angustū est foramē. Vnde Bern. Quid tu camele gibbū? quid tu pecuniose proditoris loculos tollis? non sic impie, non sic ingredieris. Foramen acus huiusmodi sarcinas nō admittit.
¶ Secūdo spoliatur homo quasi rediturus in ventrē matris suā, scilicet terrā, vnde Eccle. 40. Jugū graue super filios Adā à die exitus illorum de ventre matris vsq; in diem sepulturæ. Et in Iobi. Nudus egressus sum de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc: id est, in vterū matris, scilicet in terram. ¶ Tertio spoliatur homo in morte ad instar damnatorum qui tradendi patibulo spoliantur. Fatuus est ergo auarus, qui diuitias secū vult habere, cum sciat se in morte spoliandum esse: & non vult eas mittere in locū securum per manus pauperum. Gregor. Securius feruntur diuitiæ de patria ad patriam per manus plurium, quā vnus. ¶ Secundus casus in quo fatuus est qui pecuniam suā secū vult habere, est, cum naufragiū alicui imminet. Vnde Greg. super illud Iob 31. Quasi fluctus tumentes super me timuī semper Deū. Cū fluctus de super imminet: tūc nauis de nauī prouincit, pro quib; lōga naufragia sumpserūt. Fatuus est ergo auarus qui in tanto naufragio positus potius vult pecuniā suā secū habere, quā eam in saluo esse præcipuē cū Seneca dicat, Nemo cū sarcinis enatat. ¶ Tertius casus in quo non vult aliquis pecuniā suā secū habere, est cū pecunia illa furtiua est, & scit pecuniā illā testimoniū suæ fore dānationis, si apud se inuenta fuerit. Fatuus est ergo auarus qui rē male acquisitā, quæ testimoniū erit condemnationis ipsius, ita diligenter conseruat, videtur coniurasse sibi mortem propriam, cum in iudicio tam periculoso testes producere velit contra se. Ad hoc pertinere videtur quod auaris dicitur Iaco. 5. Aurum & argentū vestrum aruginauit, & arugo eorū erit vobis in testimonium, & manducabit carnes vestras sicut ignis. ¶ Quartus casus est, in quo non vult aliquis pecuniam suam secū habere, cum hostes sui eū insequuntur, & pecunia illa est impedimētū fugæ illius. Ex quo satis manifestū est quā insipiens sit auarus quē hostes inuisibiles insequuntur, & pecuniam suam nulli commendare vult, sed potius vult eam custodire, cum in veritate ipsa potius eum custodiat & detineat, nec de manibus eius possit euadere. Vnde auarus est sicut simia vel vrsus, qui quandoq; ligantur ad

stipitem vel truncū mobilē Et posset alicui videri q̄ simia vel
 vtilius stipitem custodiat, cūm potius à stipite custodiatur. Sic
 avari ligati sunt ad tēporalia bona, quorum quādam sunt mo-
 bilia, quādam immobilia, & potius p̄ ea custodiuntur à diabo-
 lo, quā ipsi custodiant ea. Nec possunt procedere nisi quantū
 vinculū amoris quo ad diuitias suas legati sunt permittit. Vnde
 Exo. 8. Verūtamēn lōgius ne abeat. Quintus casus quomo-
 do vult aliquis pecuniā suam secum habere est, cūm timet su-
 per eam se inquietari, vel vt largiatur eā, vel vt mutuo conce-
 dat. Et ita causa deberet multū mouere avarum, q̄ pecunia suā
 in loco saluo reponeret. Sicut enim caro circa ossa canes prouo-
 cat, vt illa rodant & mordeant: & sicut reclamatoria prouo-
 cant aues rapaces: sic diuitiæ contra avaros fures & raptores
 prouocāt. Vnde Sene. Avarus diues cupiditatē irritat. Imō sicuti
 caro quæ ad ossa hæret, ceteris carnibus amplius appetitur: sic
 diuitiæ avarorū. Dicūt enim, Auferamus ei, quia nunquā inde
 daret nobis: vnde à multis inquitur avarus. Accidit etiā aua-
 ro sicut quibusdā arboribus quæ nolunt hominib⁹ fructus suos
 dimittere, nisi cū difficultate: vel quia nō citò maturescunt, vel
 alia de causa nihilominus arboribus illis auferūtur fructus sui:
 & inūper optimē verberātur, etiam vsque ad fractionem mul-
 torum ramorū suorum. Alia verò arbores quæ de facili fructus
 suos dimittunt hominibus, remanent absque damno ramorum
 suorum. Similiter avarus diuitiis suis spoliatur velit nolit, &
 præter hæc flagellatur & affigitur sæpe. ¶ Quarto insipienter
 agit avarus sua custodiēdo, quia nō vult ea præmittere in celū.
 Non enim vult eleemosynas facere in vita sua, sed expectat q̄
 ab aliis sibi fiat eleemosynā post mortem. In quo similis illi est
 qui de nocte trāsiturus per loca foveis plena, lucernam velle
 ferri post tergū. Eleemosynā enim quas facit homo in vita sua,
 sunt quasi lucerna quæ præfertur homini, & custodit hominem
 ne cadat in foueā inferni. Eleemosynā verò post mortē factæ
 sunt quasi lucerna post tergū, quæ non custodit hominē quin
 cadere possit in foueā inferni. Et si iam cecidit, non extrahunt
 eum inde eleemosynæ: quia in inferno nulla est redemptio.

¶ De tribus aliis stultitiis avarum.

SEQUITUR de aliis tribus stultitiis avarorum. Quarū pri-
 ma est improvidentia. Secūda, incircumspectio. Tertia verò im-
 cautela. Hæc enim tria sunt species stultitiæ, sicut eorū contra-
 riæ sunt species prudentiæ, scilicet prouidentia, circumspectio, &
 cautela. Quòd autē avarus valde insipienter se habeat in sua
 prou

prouisione, potest ostendi multipliciter. Primo per hoc q̄ vbi
 in aeternū mansurus est, de domo sibi non prouidet: vbi verò
 quasi per nocte hospitaturus est, palatia magna construit. Hæc
 est vita præsens, si ad aeternitatē futuræ vitæ comparetur. Vnde
 Sap. 5. dicitur q̄ spes impij est quasi lanugo, vel tanquā memo-
 ria hospitis vnus diei prætereuntis. Et Tull. loquens de eo qui
 bene vixit in mundo isto, dicit q̄ ipse ex hac vita discedet tan-
 quam ex hospitio, non tanquam ex domo. Imò quod plus est,
 vita præsens est quasi quoddam diuersorium, ad quod homo
 declinat ad commorandum aliquantulum: vel est quasi via per
 quam cursim transitori sumus. Ad primā facit quod dicit Tul-
 lius, Commorandi diuersorium, non habitandi nobis natura
 dedit. Ad hoc signandum Dominus in diuersorio nasci voluit.
 Breuitas huius vitæ in futuro verius cognoscetur. Vnde Sap. 5.
 dicunt damnati in inferno, Nos nati continuò desinimus esse:
 adhuc verò q̄ nos per viam præsentis vitæ cursim transitori
 sumus. Facit hoc quod dicit Aug. q̄ nihil aliud est tempus hu-
 ius vitæ quàm cursus ad mortem. vnde velocitatē huius transi-
 tus satis exprimunt dānati in inferno, qui dicunt Sap. 5. se præ-
 teriisse vitā istam tanquam nuntiū præcurrentem, & tanquam
 nauem quæ pertransiit fluctuantē aquam, & tanquā auem quæ
 transuolat in aere, & tanquā sagittam ad locū destinatū emis-
 sam. Quale verò est hoc, q̄ in loco ad quem ad horam diuer-
 timus vel in via per quā cursim transitori sumus, palatia magna
 construere volumus: vbi vero aeternaliter mansuri sumus, in
 nullo nobis prouidere curamus. ¶ Secundo potest ostendi, q̄
 avarus insipienter agit in sua prouisione per hoc q̄ horrea sua
 & cellaria sua replet ad sustentationē vitæ diurnæ. Nihil verò
 præparat vitæ aeternæ. Vita præsens est quasi vita vni⁹ diei. Da-
 uid: Mille anni ante oculos tuos tanquā dies hesternæ quæ præ-
 teriit. ¶ Tertio potest idem ostendi, scilicet q̄ avarus insipien-
 ter agit in sua prouisione, per hoc q̄ iumento suo, scilicet cor-
 pori vineas plantat, & agros seminat, & prouidere non cessat:
 animam vero tuam propter defectū cibi spiritualis fame peri-
 re permittit. Ad quod possumus referre illud Psal. Esurientes &
 sitientes anima eorum in ipsis deficit. Et Eccle. 6. Omnis labor
 hominis in ore eius: sed anima illius nō implebitur bonis: quasi
 diceret, Totus labor hominis est circa os corporis, animam ve-
 rō vacuum relinquit. ¶ Quarto potest ostendi q̄ avarus insipien-
 ter agit in prouisione sua, per hoc quod diligeret caetne
 tami arborum suarum nimio pondere frangantur: & iumenta

sua nō vult nimio pondere grauari: seipsum verò onere importabili onerare non timet. Vnde Aug. Quid miserius est misero nō miserante seipsum? Quantumcunque oneratus sit auarus onere temporalium istorum, nunquam dicit, q̄ satis sit. Sen. Segetem nimia sternit vbertas. Rami nimio onere franguntur. Omnibus quoque nocet quos immoderata felicitas rumpit. Nec posset auarus sustinere, q̄ iumentum suum ultra vires suas oneraretur, in onerando vero se vires suas nunquam considerat.

¶ *De incircumspectione auari.*

SEQUITUR de incircumspectione auari, quæ multiplex est. Prima est q̄ terrā continuè inspicit: iuxta illud Psal. Oculos suos statuerūt declinare in terrā. Cælestē verò patriā non considerat quā amittit. Secūda est, q̄ pedes scuto defensionis diligēter protegit: caput verò, id est Christū, hostib⁹ exponit; Caput viri Christi est, sicut dicit Apost. De hoc capite nō curat auarus, licet ad custodiā illius admoneat, vbi dicitur: Estote prudētes sicut serpētes. Serpēs præcipuè caput suū custodit. Capiti asini sui, id est, corporis, multū timet auarus: huic vero glorioso capiti non timet. Tertia incircumspectio est, q̄ à sinistris aduersitatis diligēter sibi, dextris verò prosperitatis nō cauet, ex qua parte sibi magis timēdū esset: iuxta illud Greg. Quū omnis fortuna timēda sit, magis timēda est prospera quā aduersa. Et Psal. Cadet à latere tuo mille &c. Quarta est, q̄ paupertate præsentis vitæ quā ante se aspicit, solā attendit, & nimis eā cupiēs fugere, quasi retro cadit in foueam paupertatis æternæ: iuxta illud Iob 6. Qui timet pruina, irruet super eū nix. Et in Prou. Quod timet impi⁹, veniet super eū. Quinta est, q̄ dum auarus cauet diligenter, ne quis sibi furatur argentum suū vel aurū, diabolus ex alia parte furatur ei seipsum, quū tēpus suū ei furat, & quū detinet eū in aliquo mortali peccato.

¶ *De incautela auari.*

DECIMA stultitia auari est, stultitia incautelæ. Et est incautela superficialis rerū inspectio, q̄ multū abūdat in auaro. Vidēs enim auarus quādā pulchritudinem exteriorem in vita diuitū, turpitudinē & fœtorē quæ in illa est, nō aduertit. De qua turpitudinē dicit Aug. Ecce cū iniquis omnia sunt pulchra, & ipsi sūt turpes. Et Osée 8. Factus est quasi vas immūdū in nationib⁹. Vidēs etiā auar⁹ in vita diuitū exteriora signa lætitiæ, grauē tristitiā quæ corrodit corda eorū nō aduertit. De qua dicit Sene. Horum qui felices vocantur, hilaritas est ficta, & est grauis tristitia, eoque quidem grauior, quia interdū nō licet palā esse miseros, sed inter ætūnas cor ipsū exedentes, necesse est agere felicem. Videns etiam

avarus vitam diuitum, exteriorē abūdantiā, cordis pauperiē nō aduertit. De qua Apo. 3. Dicis, quia diues sum, & locuples, & nullius egeo: & nescis quia miser es, & miserabilis, & pauper. Et August. de diuite: Extra plenus, intus vacuus, carne crepat, & corde medicat. ¶ Undecima stultitia avari est, quod quū nouerit terrā esse cibum dæmonū, iuxta illud Genes. dictū serpenti, Terrā comedes omnibus diebus vitæ tuæ: ipse totū ea se inuoluit, ac si cibus diaboli desideraret esse, quia ubi est thesaurus suus, ibi est cor suū. Terrā etiā in ore ponit, iuxta illud Io. 3. Qui de terra est, de terra loquitur. Et Esaiæ 29. De humo eloquiū tuū mussitabit. Auarus etiam in auribus terrā ponit: quia ad modum aspidis aurem terra obstruit, vel quia de terrenis audit libenter loqui. Loquimini, dicunt avari, nobis placentia. In oculis etiam terrā ponit: quia iuxta verbum supra positum, oculos suos statuerūt declinare in terrā. Et Salomon, Oculi stultorum in finibus terræ. Terram etiam in manibus habent: iuxta illud, Manus eius in cophino seruiuerunt. Terra etiā est in pedibus eorum, imò sordes: secundum istud Thren. 1. Sordes eius in pedibus eius.

¶ *Quando avarus sit stultus tripliciter.*

D VODECIMO, stultus est avarus circa sua, stultior circa suos, stultissimus circa seipsum. Circa sua stultus est, quia nescit inde facere com modū suū, imò est similis cani super aceruum feni sedenti, qui inde non comedit, & tamen latraret si quis inde sumere veller. Avarus quidem est bursa siue arca furū, raptorum, & tyrannorū huius mundi. Arca non habet aliud com modum de pecunia quā seruat, nisi quod occasione illius interdū frangitur. Bursa vero hoc comodū reportat de pecunia quā seruat, quod maculata inde remanet, & custodiendo pecuniam consumitur & rumpitur, & interdū à latronibus scinditur. Sic avarus de pecunia quam seruat, maculam culpæ contrahit, vitam suam in custodia illius consumit, occasione illius affligitur, interdum & ingulatur. ¶ Valde etiam stultus est avarus circa suos. Facit enim avarus de filiis suis sicut solet fieri de muribus: quia sicut mures inuisceantur, & inuiscati per paleam incedendo materiam suæ exustionis colligunt, quia paleæ eis adherent: Sic avarus quodammodo inuiscat filios suos, dū docet eos temporalia amare. Amor enim temporalium viscus est spiritualium pœnarū, sicut dicit glo. super Lætatus sum. Et filij sic inuiscati ob amorem temporalium, male congregant materiam sui æterni incendij. Circa se vero stultissimus est avarus, quia luctaturus eū luctatore expectatissimò, impedit se diuitiis quibus ab eò teneri possit, & deici:

Contra quod dicit Greg. Quando ad agonem fidei venimus, luctamen contra malignos spiritus sumimus. Malignus autem spiritus nihil in hoc mundo propriū possidet. Nudi ergo cū nudo luctari debemus: quia si quis vestitus cum nudo luctam aggreditur, citius ad terram deicitur, quia habet unde teneatur. I. eo adolescens, relicta syndone nudus aufugit. Et Ioseph relicto pallio ab Ægyptia. Stultus est etiam avarus circa se, quia plāturus vult esse in aquis diuitiarum, quasi nesciret salices & cæteras arbores quæ in aquis crescunt steriles esse.

¶ *De sex alijs stultitijs avari.*

PRÆTER prædictas stultitias, sunt sex stultitiæ avari. Prima est, quod ipse credit ea quæ somnia sunt esse veritatem. Vnde Eccl. 34. Somnia extollunt imprudētes. Præsens felicitas quæ imprudētes extollit, somnium vocatur, quia assimilatur ei in quatuor. Primo in hoc, quod sicuti somniantes credunt se contrectare poma aurea, vel lapides preciosos, vel sumere cibos delicatos propter sola fantasmata: Sic illi qui reputantur felices, credunt se habere veras diuitias, vel delicias, quæ sola fantasmata earum habeant. Longè enim amplius distant hæc diuitiæ vel delicia à veris, quàm fantasmata pomorum aureorum à pomis aureis. Ad huiusmodi somnium potest referri quod legitur Esa. 29. quemadmodum somniat esuriens, & comedit: quum autem fuerit expergefactus, vacua est anima eius, & sicut somniat sitiens & bibit, & postquam fuerit expergefactus, lassus adhuc sitit, & anima eius vacua est: Sic erit multitudo gentium qui dimicauerunt contra montem Sion. Rectè sicut somnians secundum visionem suam esurit & comedit, & tamen adhuc in veritate vacuus remanet: sic avarus esurit diuitias, & congregat eas, & tamen æquè vacuus est vt prius vel amplius. Secundo assimilatur præsens felicitas somno in breuitate. Vnde Iob 20. Quasi somnium auolans non inuenietur, transiet quasi visio nocturna. Tertio, assimilatur in hoc, quod diuites finito somno præsentis vitæ, nihil habent in manibus suis. Vnde Psalm. Dormiet somnum suum, nihil inueniunt: omnes viri diuitiarum in manibus suis. Gloss. quia nihil hic posuerunt in manibus Christi. Manus pauperum, sunt manus Christi, in quibus bonum est vt nostra ponamus, quia non est, qui de manu sua possit erui. Vnde quidam, Quas dederis solas, semper habebis spes. Quarto, assimilatur præsens felicitas somno: quia illis qui reputant se felices, nullis persuasionibus potest ostendi, quod somniant: sicut nec alicui quum dormit. Senec. Somnia narrare vigilantis est. Sic quando

quando ignis infernalis excitabit eos à somno, tunc cognoscent se somniale, sicut illi qui dicunt Sapiens 5. in inferno, Transferunt omnia sicut umbra. Quum erunt diuites in inferno, tunc cognoscent bona & mala huius vitæ non fuisse bona vera & mala vera: sed tantum umbras verorum bonorum & malorum. Vera enim bona & vera mala futuræ vitæ sunt. Secunda stultitia est ebrietas. De qua Elia vic. simoseptimo: Væ coronæ superbiæ, ebriis Ephraim. Ephraim, id est, fructificans, est diues qui amore mundi ebrius est. Vnde Ieremiæ 51. Calix aureus Babylon in manu domini, inebrians omnem terram, id est, amator: s terrenorum. Cuius ebrietatis triplex est signum. ¶ Primū signū est nuditas, vnde legitur de Noë, Genes. 9. q. bibens vinū inebriatus est, & nudatus in tabernaculo suo: sic auarus veste nuptiali charitatis nudatus est, cum egenis viscera claudat pietatis, secundum illud 1. Ioan. 3. Qui habuerit substantiam mundi huius, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauerit viscera sua ab eo quomodo charitas Dei manet in eo? Hanc tamen nuditatē non erubescit auarus ad modū ebrii, quia eam non cognoscit. ¶ Secundum signum est hoc, quod damna & læsiones spirituales non sentit Gregor. Qui peregrinationem istam pro patria appetit, dolere inter dolores nescit. Prouerb. 23. dicit ebrius: Verberauerunt me, & non doluit: traxerunt me, & non sensi. ¶ Tertium signum est hoc, quod auarus dormit tanquam porcus, adeo quod non potest excitari à somno culpæ, nec ad buccinā diuinæ prædicationis, nec ad tonitrua diuinarum comminationū. ¶ Tertia stultitia auari est, quod committit se diuitiis quas scit esse fallaces ex verbo veritatis. Matt. 13. vbi dicitur, q. fallacia diuitiarum suffocat verbum. Præterea scit eas quasi infinitos homines perdidisse, & hostibus inuisibilibus captos tradidisse. Abundantia diuitiarum vitur illo verbo Iudæ, Quemcūque osculatus fuero, ipse est, tenere eum. vnde à diuitiis quasi à proditoribus cauendum est. ¶ Quarta stultitia auari est, quod innititur labenti atque præcipitanti, scilicet in mūdo, vnde Gregorius, Qui labenti innititur, necesse est, vt cum labente labatur. Prouerbiorum vndecimo, Qui confidit in diuitiis, corruet. ¶ Quinta stultitia auari est, quod seruitū suum ponit in eis quæ in summa necessitate non poterūt eum iuuare. vnde Prouerbio. 11. Nō proderūt diuitiæ in die ultionis: iustitia autem liberabit à morte, & Sophoniæ primo, Argentum & aurum non poterit eos liberare in die furoris domini. ¶ Sexta stultitia auari est, quod credit diuitiis: quæ non solum sunt mendaces, imò ipsa men-

dacia vocantur. Vnde Psal. Et quæritis mendacium. Et Prouerbiorum decimo, Qui inniuitur mendaciis, hic pascit ventos. Et Aug. Domine, volui tecum possidere mendacium, sed te amisi, quia non dignaris cum mendacio possideri. Et mirum est, quomodo iam creditur diuitiis, quum tam longum tempus transierit, quod mentiri inceperunt, & tot homines suis mendaciis ad infernum pertraxerunt, & adhuc etiã quotidie mentiuntur, nec vnico mendacio, imò multiplici. ¶ Primò, honorem Domini promittunt, & in miseram seruitutem hominem ponunt, de qua seruitute dictum est prius. ¶ Secundò, promittunt securitatem, & hominem timidum reddunt, vnde Cain qui interpretatur possessio, legitur habuisse caput tremulum. Job 13. Sonitus terroris in auribus eius: & quum pax sit, semper insidias suspicatur. ¶ Tertio promittunt satietatem, & faciunt esurire. Vnde Philosophus: Diuitia cogunt esurire. ¶ Quarto, promittunt suauitatem, & tamen pungunt. Vnde Esaiæ 14. Ponam Babylonem in possessionem ericij, vt scilicet pungatur ab his quæ possidebit, sicut tenens ericium pungitur ab eo.

¶ *De cæteris malis quæ veniunt ex auaritia.*

DICTO de stultitia auarorum, ostendenda sunt cætera mala quæ facit auaritia subiecto suo, quæ in magna parte patebunt, si ostendantur mala quæ faciunt diuitia amatoribus suis. Vnde de illis malis modo dicemus. ¶ Primum malum est, quod inquinant amatores suos: & ideo luto comparantur, Habacuc secundo, vbi dicitur, Vsq̄quo aggrauat contra se densum lutum: Ecclesiast. decimo tertio, vbi dicitur, Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. Et Ezech. 7. sterquilinio comparatur, vbi dicitur: Aurum eorum in sterquiliniũ erit. Sterquilinium dispersum vtile est. Agros enim fructificare facit. Congregatum vero non est vtile, nisi ad inquinandum, & ad fœtorem inferendum: sic diuitia dispersa hominem iuuant: congregata vero amatores suos inquinant, quod dominus voluit in rerum natura significari, quando voluit vel ordinauit, quod argentum & cætera metalla pretiosa contingentes se etiam corporalia inquinarent. Ad eandem iniquationem pertinet, quod legitur Prouerbiorum 27. Qui festinat ditari, non erit innocens. Ditari festinat, qui in mundo hoc qui locus est paupertatis & exilij, vult ditari. vnde Ecclesiast. 11. Si fueris diues, non eris immunis à delicto, & Osee nono, de amatoribus diuitiarum. Facti sunt abominabiles, sicut ea quæ dilexerunt. & Senecca: Multum est diuitiarum contubernio non corrumpi. Diuiti-

tiæ obliuionem Dei inducūt. vnde Genes. 48. Ephraim & Manasses dicuntur fuisse fratres germani. Ephraim interpretatur fructificans, per quem intelligimus diuitias. Manasses obliuio. Abundantia enim diuitiarum & Dei obliuio, societatem habent adinuicem. Quæ societas innuitur Deuteronom. 8. vbi sic legitur, Dominus Deus tuus introducet te in terram bonā, terram riuorum. & subiungitur, Absque penuria comedes panem tuum, & rerum omnium abundantia perfrueris. Deinde sequitur, Obserua & caue, nequando obliuiscaris Domini Dei tui: valde enim turpis est inquinatio quam diuitiæ faciūt. vnde Tull. De terius auaritia nullum vitiū est. ¶ Nec solum vna macula inquinant diuitiæ, imò secum vniuersitatem inducunt vitiōrū. ¶ Et primo superbiā. vnde Eccl. 21. Domus quæ nimis est locuples annihilabitur superbia. ¶ Secundo iram. vnde Gen. 13. Facta est rixa inter pastores Abraham, & pastores Loth. Erat enim substantia eorū multa, & nequibant habitare simul. ¶ Tertiā inuidiam. vnde Prou. 28. Qui festinat ditari, & inuidet aliis, ignorat quod egestas superueniet. Et Gre. dicit de viro iusto: Per hoc quod in terris nihil appetit, alienis profectibus inuidere nescit. ¶ Quarto acediam. vnde Ierem. 48. Sterilis fuit Moab ab adolescentia sua, & requieuit in fœcibus suis. ¶ Quinto vitiū gulæ vnde Luc. 16. Homo quidam erat diues & epulabatur, &c. Et eiusdem 12. Anima mea, multa habes bona reposita in annos plurimos, comedere & bibere &c. ¶ Sexto luxuriam. vnde Ecclesiast. 57. dicitur ad Salomonem. Collegisti quasi aurichalcum aurum, & computasti quasi plumbum argentum. Et post sequitur, Inclinaisti femora tua mulieribus. ¶ Secundum malum quod faciūt diuitiæ, est detentio in peccato. Et ideo comparantur lugo. vt supra, & bitumini, Gen. 14. vbi legitur quod vallis syluestris habebat multos puteos bituminis. Vallis syluestris est vallis huius miserie, quæ diuersa genera diuitiarum habet, quæ corda hominum ad modum bituminis detinent. Ad hoc pertinet quod dicit Augustinus: Domine, ea tenebant me longe à te, quæ nō poteram possidere sine te. Et illud Ecclesiast. 31. Qui diligit aurum, non iustificabitur. Et illud Ieremiæ vicesimo secundo: Locutus sum ad te in abundantia tua, & dixisti. Non audiam. ¶ Tertium malum quod faciūt diuitiæ est, quod possessores suos spoliant. Bona enim temporalia, secundum Augustinum, bona viscata sunt. Ideo dicit Seneca: Quisquis, inquit, volet vitam agere tutā, ista viscata beneficia deuiter. Sicut ergo virgæ viscata aues spoliant plumis suis: sic bona temporalia spoliāt homines penis

nis virtutum, & plurimū sanctorum meditationum & sanctorum desideriorū. Sicut etiam spinæ oves lana spoliānt, & interdum excoriant, ita ut à muscis molestantur: Sic diuitiæ corda hominum excoriant, & faciunt ea molestari à muscis diuersarum sollicitudinū. De quibus muscis legitur Eccle. 10. Muscæ morientes perdunt suauitatem vnguenti. Et Exod. 18. Venit musca grauiissima in domo Pharaonis & seruorum eius. Et Grego. Nihil laboriosius quàm terrenis desideriis aestuare. Nihil quietius, quàm in hoc mundo nihil appetere. Hinc est, quòd Israël custodiam sabbati accepit in munere, & Agyptus percutitur muscarum multitudine. Adeò autem spoliānt diuitiæ amatores suos, quòd interdum brachæ continentiarum non remanent eis, vnde Jerem. 13. Computruit lumbare Ieremiæ ad Euphraten. Adeò etiam spoliānt eos, quòd etiam cor eis non relinquūt, imò vbi thesaurus est eorum, ibi cor eorum est. Mirū est, quomodo sapientes mundi vocantur illi, quum mundus ita spoliet eos. Mirum etiam quomodo non cessant ludere cum mūdo, quum incessanter perdant cum eo. Sed de ludo calefacti nesciūt se subtrahere ludo: sic ut non perdat, non cessat ludere lusor. ¶ Quarto loco debilitant diuitiæ. Debilis est enim homo diues ad sustinendū, & ad pugnandū, & ad bene operandum. Ad sustinendū adeò debilis est, ut ad sibilum vnus verbi de altitudine virtutū deiciatur, & si aliquā infirmitatem in aliquo viderit, ferè insanit. Vnde Sene. Regum nobis animos inuimus: nam illi obliti suæ imbecillitatis, alienæ deseruūt, quasi iniuriam acceperint. Ad pugnandum etiam debiles sunt, vnde Iero. 46. Ad Aquilonem iuxta fluum Euphraten victi sunt, & corruerūt. Vnde legitur 1. Machab. quòd exercitus Alexandri deuictò Dario, spoliis vltimo modum ditatus, paulò post cum hostibus iterū congressus deuictus est. Quod videns Alexander, omnia spolia quæ sui acquisierant, iussit comburi, dicens: Quamdiu sine pecunia fuerunt, non erat qui eis resisteret: sed auro & argento onusti desides & pigri effecti sunt: quibus amissis, fortiter sicut prius pugnaverunt. ¶ Debiles etiam sunt diuites ad bene operandū. De illis enim verū est, quod in Psal. legitur: Manus habent, & non palpabūt: pedes habent, & non ambulabūt: non clamabūt in guttore suo. ¶ Ille qui multum poterat laborare antequam fieret episcopus, cum factus est episcopus, nō potest ire, nec cantare, nec aliquid bonum facere. ¶ Quinto loco affligunt diuitiæ amatores suos. Vnde Ecclesi. 10. Labor stultorum affligit eos qui nesciunt in urbem pergere: id est, in paradysum. Affligunt autem

eos quasi continue. vnde Ecclesia. 2. dicitur de auaro: Cūcti dies eius pleni sunt laboribus & arumnis, nec per noctem mente requiescit. Et eiusdem 3. Saturitas diuitis non finit eum dormire: & Ecclesiast. 14. dicitur de auaro quod in tristitia erit super mesam suam. & Philosophus dicit de ipso, Nihil inf. licius fortunato inipienti. Item Philosophus: Nihil grauius potest imprecari cuius inimico quàm auaritia. Qua in presenti vexante, corpus eius dura tormēta paritur, & in futuro aeterna supplicia promeretur. Hoc signatum est in eo q̄ frater Abel legitur fuisse Cain. Abel luctus, Cain possessio interpretatur. Abel verò & Cain fratres sunt: quia luctus & possessiones iuncta sunt. Idē figuratū est in hoc quod Tyrus legitur fuisse filia Sidonis. Tyrus interpretatur angustia, & afflictio: Sidon, venatio. Venatio autē cupidorum, angustiam & a mictionem in eis parurit. ¶ Sexto loco faciūt diuitiā quandam stultam fiduciam & præsumptionem. Vnde Psal. Ego dixi in abundantia mea, Non mouebor in aeternū. Et Ecc. 11. Inueni requiem, & non manducabo de bonis meis solus: & nescit q̄ tempus prætereat, & mors appropinquat, & relinquet omnia aliis, & morietur. ¶ Vltimo interficiūt animæ contemplationē. vnde Gene. 48. Iacob egrediente Euphratem, mortua est Rachel. Ephrates interpretatur sterilis, & significat diuitiarum abundantiam. Ista eadem mala quæ diuitiæ faciunt, facit per consequens ipsa auaritia, quæ eas congregat.

¶ *De duobus aliis malis quæ facit auaritia proprio subiecto.*

PRÆTER ista mala sunt & alia duo quæ facit auaritia. ¶ Primum est, quod conturbat auarum, & totam domum eius. Vnde Prouer. 15. Conturbat domū suam, qui sectatur auaritiam. Domus ibi potest accipi pro domo conscientiæ, vel pro domesticis. ¶ Secundum malum est gratitudo. Vnde Sen. Nullū malum maius habet cupiditas, quàm q̄ ingrata est. Idem: Quisquis de accipiēdo cogitat, oblitus est accepti. Cū deberet auarus gratiari Deo de bonis quæ iam accepit, ipse oblitus est acceptorum, & de acquitendis cogitat.

De his quibus scriptura comparat auarum. CAP. VIII.

¶ Cæuo faciūt ad detestationē auaritiæ, ea quibus scriptura auarū comparat, s. inferno & morti vnde Habacuc 2. Dilatauit quasi infernus animā suā, & quasi mors non adimplebitur. Vnde in persona auarorū dicitur Prouerbor. 1. De glutiamus eū sicut infernus viuente. & Hierony. Auarus est sicut infernus. Infatiabilis est enim, & quo amplius rapit & deuorat, eo amplius tapere sitit quod deuoret. Cōparatur etiā auarus mari. Omnia enim

enim

enim flumina intrant mare, & mare non redundat: vt legitur Eccl. 1. Sic de diuitiis auarus non redudat. Comparatur etiã cani. vnde Sen. Vidialiquando canem missum à domino, frustra panis aut carnis aperto ore captantem: quicquid excipit, protinus integrũ deuorat, & semper ad spem venturi inhiat. Idem accidit nobis: quicquid expectantibus nobis fortuna proiicit, illud sine vlla voluptate dimittimus, statim ad rapinã alterius redit & attoniti aspiramus. Comparatur etiã auarus talpæ, cõ quã niger sit per nequitiam, cæcus per auaritiam, & habens diuersos tumulos. Tot tumulos habet auarus, quot possessiones amat. Comparatur etiã araneæ. Aranea telam facit vt muscas capiat. Muscæ quæ pungũt, signant diuitias, ad quas capiendas totum studiũ est auarorũ. Vnde Esa. 39. Telas araneæ texuerunt.

De exemplis quæ faciunt ad detestationem auaritiæ. CAP. IX.

Nono faciunt ad detestationem auaritiæ exempla sanctorũ & philosophorũ, de quibus pauca ponemus. ¶ Primum exemplum est Genes. 14. vbi rex Sodomorũ dixit ad Abraham: Da mihi animas, cætera tolle tibi. Respondit Abraham: Leuo manum meam ad Deum excelsum, possessorem cæli & terræ, quod à filo subtegminis vsque ad corrigiam caligæ, non accipiam ex omnibus quæ tua sunt & c. ¶ Secundum exemplum est eiusdem 33. vbi Iacob volenti dare munera Esau: respondit Esau: Habeo plurima frater mihi: sint tua tibi. ¶ Tertium est Exod. 26. vbi artifices tabernaculi dixerunt Moyse: Plus offert populus quàm necessarium est. Dixit ergo Moyse præconis voce: Nec vir, nec mulier quicquam offerat vltra in opere sanctuarij. ¶ Quartum est, Num. 22. vbi dicit Balaam: Si dederit mihi Balaam domũ suam plenam argenti & auri, nõ potero mutare verbum Domini. ¶ Quintum est, 1. Regum 12. vbi dicit Samuel: Loquimini de me corã Domino, si de manu cuiusquã munus accepit. ¶ Sextum, 2. Regum, in fine, vbi dicit Dauid ad Ornan: Nequaquam fiet vt vis: sed emam pretio à te arcã tuã. ¶ Septimum est in Ioãne, vbi dicit Dominus: Venit princeps mudi huius, & in me non habet quicquam. vbi dicit gløf. Noluit habere quod perderet: venit pauper, ne haberet diabolus quod auferret. ¶ Octauum est, 2. ad Cor. 11. Gratis euangelizauit vobis: & quum essem apud vos, & egerem, nulli onerosus fui. Itẽ Paulus Actu. 20. Argentum, & aurum, & vestem nullius concupiui, sicut ipsi scitis: quoniam ad ea quæ opus erãt mihi, & his qui mecum erant, ministrauerunt manus istæ. & idem: Oportet meminisse verbi Domini Iesu: quoniam ipse dixit, Beatius est dare, quàm accipere.

¶ Aliud

¶ Aliud exemplū est quod ponit Hieronym. de quodam philo-
sopho qui proficiscens ad philosophandum Athenas, magnum
pondus auri secum detulit. In via autem secum deliberans &
considerans se non posse simul diuitias & virtutes possidere,
proiecit à se aurum, inquit: O diuitiæ, abite, sitis procul à no-
bis. ¶ Aliud exemplū est Diogenis in dolio degentis, qui locu-
pletum ducebat paupertatem. Ad quem Aristippus quidam An-
glicus quum mundaret olera sua accedens ait: Tu quū sapiens
& philosophus sis, si mihi credidisses, & regibus seruire voluis-
ses, non olera lauares, sed in aula summi principis maneres me-
cum. Cui respondens ait: Si mihi credidisses, & paupertate me-
diocri scires vti, non oporteret te regibus adulando mētiri. Hic
quum vidisset quendam bibere cum manu ad fontem, ait: Ne-
sciebam naturam mihi dedisse scyphum. & paruulum vas cum
quo bibere solebat, ad lapidem confregit. ¶ Aliud exemplum
est beati Thomæ Cantuariensis, qui instituens cancellarium
suum, iuramento eum astringit ne vnquam aliquid vsque ad
capillum in administratione cancellarij acciperet.

De speciebus Avaritiæ. PARS II. Quæ habet xv. capitula.

De peccato vsuræ, & eius detestatione, ex sacra scriptura.

CAPVT I.

DICTO de his quæ faciūt ad detestationē avaritię in cōmuni,
dicēdū est de speciebus eius. Inter quas primo dicem⁹ de
vsurā, & hoc ordine. Primo dicemus de his quæ faciūt ad dete-
stationē vsuræ. Secūdo, de speciebus eius. Tertio, tangemus ali-
quid de restitutione vsurarū. ¶ Ad detestationē verō hui⁹ pec-
cati faciūt testimonia sanctarū scripturarū. Quorū primum est
Exo. 22. vbi sic legitur, Si pecuniā mutuā dederis pauperi meo,
qui tecū est, nō vrgebis eū quasi exactor, nec vsuris opprimes.
Secundū est Leuit. 25. Pecuniā tuā non dabis fratri tuo ad vsurā,
& frugū superabundantiam non exiges. Tertiū est Deut. 23. vbi
sic legitur: Fratri tuo absq; vsura id quo indiget commodabis,
vt benedicat tibi Dñs in omni opere tuo, & in terra quā ingre-
dieris possidendā. Vbi insinuat quanta sit vtilitas mutuātī fra-
tri suo. Benedicit enim Dominus ei in omni opere suo. Quar-
tum est 2. Esdræ 5. vbi sic legitur, Vsuras à fratribus vestris non
exigeris. Aliud testimoniū est in Ps. vbi quærit Dauid ad Dñm
Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet
in monte sancto tuo? Et Dominus subiūgit, Qui pecuniā suam
non dedit ad vsuram. Tabernaculum eius est habitatio militā-
tium: vnde significat militātem ecclesiam, in qua nō vult Deus
quiescere